

Krajan

Katholiska protyka

za Hornju Lužicu

na lěto

1873.

Šěšty lětnil.

H. D.

W Budyšinje.

3 nakladom towarstwa ss. Cyrilla a Methoda.

W kommissiji kniha rnje G. Smolerja.

I. Lěto 1873 ma 365 dnjow a dawaja jomu mjeno po Měsaczkju. ☾

II. Róczne protyčzne znamjenja.

- 1) Njedźelsti pišmit: e.
- 2) Zkota licžba: 12.
- 3) Epakty: I.
- 4) Wobwod stónca: 6.

III. Zaczmiczja.

1) Stónca: Z dweju začmiczow stónca (26. meje a 20. novembra) je pola nas přenje 26. meje wot rano 7 hodž. 57 minut. hačž popoždny 12 hodž. 12. minut. widžecž, a to jeno snadnje.

2) Měsacžka: Z dweju začmiczow měsacžka (12. meje a 4. novembra) je pola nas poslebnje 4 novembra wot popoždny 2 hodž. 59 minut. hačž do 6 hodž. 29 min. widžecž, a je dospokne začmjenjenje w 4 hodž. 44. min.

IV. Štyri lětne časny.

Ma lěčjo započnje so 20. měrca popoždny w 2 hodž. Lěčjo 21. junija dospokdnja w 10. hodž; nazyma w póknocy 22. a 23. septembra; zyma 21. decembra wječor w 6 hodž. —

V. Kwatembry abó suchy dny.

- 1) We posje: 5., 7. a 8. měrca.
- 2) Po swjatkach: 4., 6. a 7. junija.
- 3) Nazymu: 17., 19. a 20. septembra.
- 4) W advenče: 17., 19. a 20. decembra.

VI. Njebjeska znamjenja abó znamjenja zwěrjatnika.

VII. Póstny dny.

1) Póknny póst (+*): za džen jedynkróčnje dospokne nashycjenje z wostajenjom mjasnych jědžow.

2) Wschědnny póst (+): same wostajenje mjasnych jědžow.

3) Wólóženy póst (*): za džen jedynkróčnje dospokne nashycjenje z dowolnosjeju mjasnych jědžow.

Stroje a jich wěrhjojo.

Badensta: 278 □ mil 1,461,428 wob.; arcwojwoda Bjebridž, rožž. 9. sept. 1826. Bajerska: 1377 □ m.; 4,861,402 wob.; kral Ludwif II., r. 25. aug. 1845. Belgiska: 534 □ m.; 4,984,451 wob.; kral Leopold II., r. 9. hapr. 1835. Cyrkwinški stat: 214 □ m.; 720,000 wob.; bamž Pius IX. (hrabja Maštai Ferretti), rožž. 13. meje 1782; wuzwol. 16. jun. 1845. (Zaty). Danska: 696 (+ 4,104) □ m.; 1,717,802 (+ 175,074) wob.; kral Khrystian IX., r. 8. hapr. 1818. Francowska: 9,599 (+ 15,139) □ m.; 36,800,000 (+ 6,558,940) wob. Gričiska: 910 □ m.; 1,457,894 wob.; kral Jurij I., r. 24. dec. 1845. Holland (Nizozemska): 596 (+ 32,939) □ m.; 3,592,416 (+ 22,277,298) wob.; kral Wilhelm, r. 18. febr. 1817. Staliska: 5,375 □ m.; 24,368,787 wob.; pob mocu krala Viktora Emmanuela, r. 14. měrca 1820. Šenbjełska: 5,762 (+ 246,468) □ m.; 31,817,108 (+ 207,406,356) wob.; kralowna Viktorija, r. 24. meje 1819. Němska: 9,888 □ m.; 41,058,139 wob.; křezor Wilhelm I., wozjewjeny 18. januara 1871. Portugal: 1,623 (+ 34,888) □ m.; 3,996,000 (+ 11,244,149) wob.; kral Ludwif Filip, r. 13. okt. 1838. Pruska: 6,396 □ m.; 24,693,066 wob.; křezor-kral Wilhelm I., r. 22. měrca 1797. Ruska: 11,306 □ m.; 35,644,858 wob. (16,212,168 Stowjanow); křezor Franc Józef I., r. 18. aug. 1830. Rumuniska: 2,197 □ m.; 3,864,848 wob.; wěrch Korla I., r. 28. hapr. 1839. Ruska: 377,056 □ m.; 81,912,621 wob.; křezor Aleksander II., r. 29. hapr. 1818.

Salska: 271,ss □ m.; 2,556,244 wob. (53,642 katolikow); 52,097 Serbow. Kral Jan, r. 12. dec. 1801, na trón přichisć 9. aug. 1854; wožen. 21. nov. 1822 z Amaliu, dź. bayerskeho krala Mašja Józefa r. 13. nov. 1801. — Kronprync Albert, r. 23. hapr. 1828, wožen. 18. jun. 1853 z Karolu wot Wasy, r. 5. aug. 1833. — Princena Hilžbjeta, r. 4. febr. 1830; wudata wójwodze Ferdinandej wot Venua. — Princ Jurij, r. 8. aug. 1833, wožen. 11. meje 1859 z Panu Mariju, sotru portug. krala, r. 21. jul. 1843; jeju dźeći su: Mathilda, r. 19. měrca 1863; Bjebridž, r. 25. meje 1865; Marija, r. 31. meje 1867; Jan Jurij, r. 10. jul. 1869; Maš, r. 17. nov. 1870. —

Serbiska: 791 □ m.; 1,222,000 wěrch Milan IV., Obrenowicz, r. 4. aug. 1852. Španiska: 9,200 (+ 7,762) □ m.; 16,835,000 (+ 6,363,297) wob.; kral Amadeus. Šchwajcarska: 752 □ m.; 2,669,095 wob. Šwejdowska: 13,775 □ m.; 5,898,890 wob.; kral Ostar II., r. 21. januara 1829. Turckowska: 38,934 □ m.; 26,973,000 wob.; sultan Abdul Aziz, r. 9. febr. 1830. Würtembergiska: 354 □ m.; 1,818,484 wob.; kral Korla I., r. 6. měrca 1823.

Februar,

mały różk (28 dnjow).

Stónczka

Měsaczka

skhadz.
h. m.

thoro.
h. m.

njeb.
gnanjo

skhadz.
h. m.

thoro.
h. m.

1 Sobotu || Ignatia, ž. S. 145. || 7 40 | 4 49 || | 947 | 10 3

4. njedz. po S. 3 kralach. Scz.: Jezus staji wichor na morju. Mat. 8, 23—27.

2 Njedz. || Čistoscenja s. Mar. || 7 38 | 4 51 || | 10 3 | 11 26

3 Póndzjelu || Klazija, ž. S. 399. || 7 36 | 4 53 || | 10 20 | pońnoc

4 Wutoru || Handr. Korsinskoho, ☾ || 7 35 | 4 55 || | 10 38 | 12 42

5 Srjedu || Agathy, knje. ž. S. 219. || 7 34 | 4 57 || | 10 59 | 2 0

6 Štwórtk || Dorotheje, k. ž. S. 216. || 7 33 | 4 58 || | 11 26 | 3 17

7 Pjatk || † Komualda, abta. || 7 31 | 5 0 || | pschíp. | 4 24

8 Sobotu || Jana z Mathy, wuzn. || 7 29 | 5 2 || | 12 46 | 5 27

Njedzela Septuagesima. Scz.: Džefaczerjo do winich póskani. Mat. 20, 1—16.

9 Njedz. || Gaplony, knj. ž. S. 215. || 7 27 | 5 4 || | 1 40 | 6 17

10 Póndzjelu || Scholastiki, ž. S. 639. || 7 25 | 5 6 || | 1 42 | 6 58

11 Wutoru || Anthera, mrt. ž. S. 208. || 7 23 | 5 8 || | 3 50 | 7 28

12 Srjedu || Meletia, biskopa. ☾ || 7 21 | 5 10 || | 4 59 | 7 51

13 Štwórtk || Tita, bisk. ž. S. 125, || 7 19 | 5 11 || | 6 9 | 8 10

14 Pjatk || † Silaria; Valentina. || 7 17 | 5 13 || | 7 18 | 8 26

15 Sobotu || Pawoła, ž. S. 413. || 7 15 | 5 15 || | 8 27 | 8 40

Njedzela Setagesima. Scz.: Synjo na wschelatej roli. Luk. 8, 4—15.

16 Njedz. || Dnesima, ž. S. 132. || 7 14 | 5 16 || | 9 36 | 8 53

17 Póndzjelu || Anastasia, martrarja. || 7 12 | 5 18 || | 10 48 | 9 6

18 Wutoru || Simeona, ž. S. 291. || 7 10 | 5 20 || | pońnoc | 9 20

19 Srjedu || Gabina, měšcn. martr. || 7 8 | 5 22 || | 12 2 | 9 37

20 Štwórtk || Eucheria, biskopa. ☾ || 7 6 | 5 23 || | 1 19 | 10 1

21 Pjatk || † Maksimiana, biskopa. || 7 4 | 5 25 || | 2 37 | 10 30

22 Sobotu || Štós. Pětra w Antiochii. || 7 2 | 5 27 || | 3 55 | 11 11

Njedzela Kwintagesima. Scz.: Jezus zahoji šlepoho. Luk. 18, 31—43.

23 Njedz. || Pětra Damiana, bisk. || 7 0 | 5 29 || | 5 3 | pschíp.

24 Póndzjelu || Matija, japoschtola. || 6 58 | 5 31 || | 6 3 | 1 28

25 Wutoru || Decentia, martrarja. || 6 57 | 5 32 || | 6 38 | 2 57

26 Srjedu || † Popjelna srjeda. || 6 55 | 5 34 || | 7 8 | 4 29

27 Štwórtk || Leandra, biskopa. ☾ || 6 53 | 5 36 || | 7 32 | 6 1

28 Pjatk || † Romana, abta. || 6 51 | 5 37 || | 7 49 | 7 31

Wopomnjenja hódne dnj.

1. Kralowšte dawki.

25. Póstinich. — Wobzamtńjenje kwasnych a toho runjecza wjeselow.

I. Šermanki.

3. Rychbach (ton. št.)

5. Mjeswaczidlo (st. len.)

15. Dudyšchin (st.)

24. Bistopich (st.); Wojerech (st. st.).

II. Měsaczkowej pscheměnjenja.

☾ Prěni bérttk 4. febr. dopołdnja w 11 hodž. 4 min.

☽ Pońny měsaczk 12. febr. pschíp. w 12 hodž. 31 min.

☾ Posledni bérttk 20. febr. pschíp. w 12 hodž. 21 min.

☽ Młody měsaczk 27. febr. rano w 4 hodž. 20. min.

III. Móžne wjedro.

Mały różk spoczina z mještím, pohmurjenym wjedrom. Prěni bérttk (4.) ma zymne wětry z pohmurjenym wjedrom. Wotoło 8. jasne wjedro. Pońny měsaczk (12) ma sněh a desheč, a pschíp tym wulku zymu, kž pschíp posledni bérttk (20.) traje a z młodym měsaczkom (27.) do desheča pschíp.

IV. Cyrkwinska prothka.

2. Swjaty džen. Swjeczenjo swěcztow a wobšhad.

3. Cyrkwinski swjedžen. Žohnowanjo schijow.

24. Swjaty džen.

25. Popołdnjn zawěšenjo woltarjow z šjalštojkej plachtu.

26. Cyrkwinski swjaty džen. Swjeczenjo a potruschenjo popjela. Zapocat' schyrczejdnjowskoho posta a jutrowneje spowjedže.

Pschíp. Rjad póstinich pobožnosćow we serbskich wosadach (kaž tež wschitke druge nadrobnišče rozestajenja) namataš w zańdženym lětniku tu-teje prothki.

Merc,

naletnik (31 dnjow).

Skónczka

Měsaczka

šhabj. h. m.

šhabj. h. m.

něb. znamjo

šhabj. h. m.

šhabj. h. m.

1 Sobotu * Albina, biskopa. || 6 48 | 5 39 | | 8 6 | 8 57

1. njebjela posta (Inwokavit). Scj.: Žezus we pufeczinje spytowany. Mat. 4, 1—11.

2 Njedz. Symplicia, bamža. || 6 46 | 5 41 | | 8 22 | 10 20

3 Póndzjelu * Marina, martrarja. || 6 44 | 5 43 | | 8 40 | 11 41

4 Wutoru Kazimira, wuznawarja. || 6 42 | 5 45 | | 9 1 | poľnóć

5 Srjedu †* Gerasima, puštnika. || 6 39 | 5 47 | | 9 25 | 1 1

6 Štwórtk * Marciana, bisk. ☾ || 6 37 | 5 49 | | 9 59 | 2 15

7 Pjatk †* Domascha Awinsk. || 6 35 | 5 50 | | 10 40 | 3 21

8 Sobotu †* Jana wot Boža, || 6 33 | 5 51 | | 11 32 | 4 16

2. njebjela posta (Remin.). Scj.: Žezus na Taborce pšchetrasujeny. Mat. 17, 1—9.

9 Njedz. Cyrilla a Methoda. || 6 30 | 5 53 | | pšhip. | 4 59

10 Póndzjelu * Makaria, biskopa. || 6 28 | 5 55 | | 1 38 | 5 33

11 Wutoru * Gorgonia, martrarja. || 6 26 | 5 57 | | 2 48 | 5 53

12 Srjedu †* Frehorja I., bamža. || 6 24 | 5 58 | | 3 58 | 6 18

13 Štwórtk * Eufraſije, ž. S. 533. || 6 21 | 6 0 | | 5 9 | 6 34

14 Pjatk †* Matyldy, kral. ☉ || 6 19 | 6 2 | | 6 17 | 6 47

15 Sobotu * Zacharia, ž. S. 649. || 6 17 | 6 3 | | 7 27 | 7 2

3. njebjela posta (Dkuli). Scj.: Žezus wuhna žkoho ducha. Luk. 11, 14—28

16 Njedz. Heriberta, biskopa. || 6 15 | 6 4 | | 8 38 | 7 13

17 Póndzjelu * Patrika, ž. S. 593. || 6 13 | 6 6 | | 9 52 | 7 27

18 Wutoru * Marciffa, ž. S. 367. || 6 11 | 6 8 | | 11 8 | 7 43

19 Srjedu †* Józefa, patr. cyrk. || 6 8 | 6 10 | | poľnóć | 8 3

20 Štwórtk * Ruthberta, biskopa. || 6 6 | 6 11 | | 12 26 | 8 28

21 Pjatk †* Benedikta, abta. ☾ || 6 3 | 6 13 | | 1 43 | 9 5

22 Sobotu * Oktawiana, diakona. || 6 1 | 6 15 | | 2 54 | 9 56

4. njebj. posta (Kátare). Scj.: Žezus nashcyž ž 5 khlěbami 5000 ludji. Jan. 6, 1—15

23 Njedz. Viktoriana, ž. S. 605. || 5 59 | 6 16 | | 3 53 | 11 4

24 Póndzjelu * Gabriela, arcjandžela. || 5 57 | 6 18 | | 4 37 | pšhip.

25 Wutoru * Přizjewj. s. Mar. || 5 55 | 6 20 | | 5 8 | 1 56

26 Srjedu †* Emmanuela, martr. || 5 53 | 6 21 | | 5 33 | 3 27

27 Štwórtk * Ruperta, biskopa. || 5 50 | 6 22 | | 5 52 | 4 56

28 Pjatk †* Sitsta III., bamža. ☉ || 5 48 | 6 24 | | 6 9 | 6 24

29 Sobotu * Eustafia, abta. || 5 45 | 6 26 | | 6 25 | 7 49

5. njebj. posta (Judita). Scj.: Žibza dycęžža Žezusa kamjenjowacy. Jan. 8, 46—49

30 Njedz. Awirina, wojaka, mart. || 5 43 | 6 28 | | 6 42 | 9 14

31 Póndzjelu * Balbiny, ž. S. 148. || 5 41 | 6 29 | | 7 1 | 10 37

Wopomnjenja hódne dnų:

31. Kralowška renta.

I. Šermanti.

3. Biskopicy (št.).

4. Wart (št.); Eisenberg (št.).

5. Njeswacžbto (št., len).

10. Nowofale (št.).

11. Łaz (št., št.).

12. Minatał (št.).

15. Žitawa (št.).

17. Pašchtrow (št., št.); Žitawa (šón., št., št.); Rychnach (št., št.);

Rychnawb (št., št.); Stare Draz-

džany (šón., št., št.).

18. Žitawa (šón., št., št.).

19. Wóšport (št.).

20. Ğodžij (št.).

22. Budyščin (št.).

24. Budyščin (št., št.).

31. Lubij (šón., št.); Biskopicy (št.);

Pólcznica (št.); Mužalow (št., št.).

II. Měsacžkowe pšcheměnenjenja.

☾ Přeni bértłk 6. měrcia w nočy 2 Ğodž. 13 min.

☉ Poľny měsacžł 14. měrcia rano w 6. Ğodž. 42 min.

☾ Pošledni bértłk 21. měrcia w nočy w 11 Ğodž. 17 min.

☉ Młody měsacžł 28. měrcia po poľd. w 1 Ğodž. 52 min.

III. Možne wjedro.

Měrc započnje so ž wulkej žymu. Přeni bértłk (6.) ma sněh ž torħatym wětrom. Wokolo 8. a 9. wložne wjedro; 13.—15. deščęž, pšhi čimž tež w poľnym měsacžku (14.) šylne wětry knęža. 18.—20. wošchtrot. Pošledni bértłk (21.) ma někotre rjane dnų, kotrež bóržy do žymnych wěštkow pščenđu. Młody měsacžł (28.) pščinješe wjele deščęža Ğač do šónca.

IV. Štrkwinstka prothła.

25. Pšhikazany šwjaty džen.

29. Žawěščenjo božich martrow ž šjakoštej plachčicęžu.

30. W Radworju došpoľny wotpušł.

Hapryl, jutrownik (30 dnjow).

Stóneczka

Měsacžka

šhabž. h. m. h. m.

iněb. gnanjo h. m. h. m.

1 Wutoru	* Hugona, biskopa.	5 39	6 31		7 25	11 57
2 Srjedu	†* Franciski wot Paula.	5 36	6 33		7 53	pońnoc
3 Štwórtk	* Richarda, biskopa.	5 34	6 35		8 33	1 9
4 Pjatk	†* 7 bolofcž. f. Mar. ☾	5 32	6 36		9 21	2 11
5 Sobotu	* Vincenca Ferrerškoho.	5 30	6 37		10 20	2 59

6. njeđž. posta: Bołmonczka. Scž.: Žezusowy stawny pučž do Žeruzalema. Mat. 21, 1—9.

6 Njeđž.	Šitsta I., mrt. Ž. S. 161.	5 27	6 39		11 25	3 35
7 Póndželu	* Coelestina, Ž. S. 490.	5 25	6 41		psčip.	4 4
8 Wutoru	* Amantia, biskopa.	5 23	6 43		1 43	4 25
9 Srjedu	†* Marije Kleofoweje.	5 20	6 44		2 54	4 41
10 Štwórtk	†* Zeleny štwórtk.	5 18	6 46		4 6	4 56
11 Pjatk	†* Wulki pjatk.	5 16	6 48		5 15	5 9
12 Sobotu	†* Jutrowna sobota. ☉	5 14	6 50		6 27	5 21

Šutry. Scž.: Žezus je horjestanyk. Mark. 16, 1—7.

13 Njeđž.	Jutrownička.	5 11	6 51		7 40	5 34
14 Póndželu	Jutrowna póndž.	5 10	6 52		8 56	5 49
15 Wutoru	Jutrowna wutora.	5 8	6 54		10 15	6 8
16 Srjedu	Lamberta, martrarja.	5 6	6 56		11 35	6 31
17 Štwórtk	Aniceta, mtr. Ž. S. 186.	5 3	6 57		pońnoc	7 5
18 Pjatk	† Galbina, biskopa.	5 1	6 59		12 47	7 50
19 Sobotu	Timona, diakona, mtr.	4 59	7 1		1 49	8 51

1. njeđž. po Šutrach (Kwasimodogeniti). Scž.: Žezus so Domaskeje zjewi. Jan 20, 19—31.

20 Njeđž.	Theotima, biskopa. ☾	4 57	7 3		2 37	10 8
21 Póndželu	Anselma, biskopa.	4 55	7 4		3 12	11 33
22 Wutoru	Raja, mtr. Ž. S. 291.	4 53	7 6		3 37	psčip.
23 Srjedu	Jurija, mrt. Ž. S. 309.	4 51	7 8		3 57	2 27
24 Štwórtk	Fidela ze Sigmaringew.	4 50	7 9		4 14	3 56
25 Pjatk	†* Marka, Ž. S. 119.	4 48	7 10		4 29	5 20
26 Sobotu	Kleta, Ž. S. 134. ☉	4 45	7 12		4 45	6 44

2. njeđž. po Šutrach (Misericordias). Scž.: Žezus, dobry pastyr. Jan 10, 11—16.

27 Njeđž.	Anastasia I., Ž. S. 486.	4 43	7 14		5 3	8 9
28 Póndželu	Theodory, Ž. S. 333.	4 41	7 15		5 24	9 32
29 Wutoru	Roberta I., abt. Cisterc.	4 39	7 17		5 50	10 49
30 Srjedu	Rhatyrny Senenskeje.	4 37	7 18		6 24	11 57

Wopomnjenja hódne dnj.

1. Dawł za wopaleńsku pokadnicu.
15. Parschonski a rjemjesniški dawł.

I. Šermank.

2. Mješwacžidko (št.); Richtenberg (št.).
3. Kamjeńc (št.).
7. Kulow (št., št.).
9. Minalat (št.).
15. Šcherachow (št., št.); Džže (št.).
17. Šodžij (št.).
21. Wóšport (št.); Póctowy (št.); Kinsbórt (št.).
- 28.—12. meje Lipsk (masa).

II. Měsacžkowe pscheměnjenja.

- ☾ Prěni bértšk 4. hapr. wječž w 7 hodž. 34 min.
- ☀ Połny měsacžk 12. hapr. w nočž w 10 hodž. 49 min.
- ☾ Pošledni bértšk 20. hapr. rano w 6 hodž. 45 min.
- ☀ Młody měsacžk 26. hapr. w nočž w 11 hodž. 40 min.

III. Różne wjedro.

Hapryl ma we spoczatk wětšktoje, desčęcjoje wjedro hačž do 9., na čož połny měsacžk (12.) rjane wjedro lubi. Wot 14—20 žyma. Pošledni bértšk (20.) psčinjeje wěr a desčęž, na čož so 1 25. wujasni a młody měsacžk (26.) ž rjanym wjedrom zastupi, ale na kóncu zašž desčęž.

IV. Štrkwinska prothła.

6. Šwjecženjo bołminy a wobłhad. Matrowny tydžen.
10. Prěnje woprawjenjo dječži. W Radworju dospołny wotpusk.
11. Ceremonije. Wotkryčjo a čješćenjo kščiža. Boža mišča ž pschepšchežohnowanym woporom. Wobłhad 1 božomu rowej. Nyschpor. Wotkryčjo wóstarjow.
12. Šwjecženjo wohenja, jutrowneje šwęcžki, kščežensteje woby. — Wječžor bože horjestacjo.
13. Vidi aquam. Dospołny wotpusk.
14. Pschilazany swjaty džen.
15. Šwjaty džen. Procešiony do Róžanta.
25. Štrkwinski swjaty džen. Wobłhad.

Junij,

ſmažnik (30 dnjow).

Stóncežka

Měſacžka

ſhabž.
h. m.

řow.
h. m.

njeb.
gnano

ſhabž.
h. m.

řow.
h. m.

Swjatk. Scj.: Šchtž Boha lubuje, dzerži jeho kaznje. Jan 14, 23—31.

1 Njedž.	Swjatkownička.	3 52 8 4		9 12	pońnoc
2 Póndželu	Swjatk. póndžela.	3 51 8 5		10 22	12 53
3 Wutoru	Swjatk. wutora. ☾	3 50 8 6		11 33	1 9
4 Srjedu	+* Franciřka Karaccio.	3 49 8 6		přcip.	1 23
5 Štwórtk	Bonifacia, biřk., martr.	3 49 8 8		1 52	1 37
6 Pjatk	+* Norberta, biřkopa.	3 48 8 9		3 3	1 48
7 Sobotu	+* Roberta, abta Eiřt.	3 47 8 10		4 18	2 0

1. njež. po Swjatkach. Scj.: Wupořanjo japořchtokow. Mat. 28, 18—20.

8 Njedž.	Najswjeć. Trojicy.	3 47 8 10		5 35	2 16
9 Póndželu	Felicia, ž. S. 248.	3 47 8 10		6 56	2 36
10 Wutoru	Marřaty, kralowny. ☾	3 47 8 11		8 17	3 3
11 Srjedu	Barnaba, japořcht.	3 47 8 12		9 32	3 40
12 Štwórtk	Božoho hord. Čěla.	3 47 8 12		10 31	4 33
13 Pjatk	+ Antonia z Padua.	3 46 8 13		11 15	5 41
14 Sobotu	Bařilija wulf., ž. S. 477.	3 46 8 14		11 46	7 4

2. njež. po S. (1. po Troj.). Scj.: Přirunanj wo wulkej wjećeri. Luř. 14, 16—24.

15 Njedž.	Wita, martr. ž. S. 357.	3 46 8 14		pońnoc	8 32
16 Póndželu	Bennona, biřkopa.	3 46 8 15		12 10	10 0
17 Wutoru	Rajnera, wuznaw. ☾	3 46 8 15		12 27	11 25
18 Srjedu	Marcelliana, ž. S. 286.	3 46 8 15		12 44	přcip.
19 Štwórtk	Dořow. bož. Čžěka.	3 46 8 16		12 59	2 8
20 Pjatk	+ Silberia, ž. S. 582.	3 46 8 16		1 15	3 30
21 Sobotu	Moiřaz Gonzaga, wuzn.	3 46 8 17		1 31	4 51

3. njež. po S. (2. po Troj.). Scj.: Přirunanj wo zhubjenej wowcy. Luř. 15, 1—10.

22 Njedž.	Erařma, ž. S. 356.	3 46 8 17		1 52	6 10
23 Póndželu	Agripiny, knj., martr.	3 46 8 17		2 20	7 24
24 Wutoru	Maroda ř. Jana. ☾	3 47 8 17		2 55	8 31
25 Srjedu	Wilřelma, abta.	3 48 8 17		3 42	9 24
26 Štwórtk	Jana, martr. ž. S. 453.	3 48 8 17		4 40	10 5
27 Pjatk	+* Łabiřlawa, krala.	3 49 8 17		5 46	10 34
28 Sobotu	řreneja, biřk. ž. S. 189.	3 49 8 16		6 57	10 57

4. njež. po S. (3. po Troj.). Scj.: Bohaty popad rybow. Luř. 5, 1—11.

29 Njedž.	Pětra a Pawola, jap.	3 50 8 16		8 8	11 15
30 Póndželu	Luciny, knježny.	3 50 8 16		9 17	11 29

Wopomnjenja hódne dnř.
30. Kralowřta renta.

I. Ğermanki.

3. Kulow (ř., ř.); Wolbramecy (ř., ř.).
4. Měřwacžibko (ř., ř.).
9. Řychbach (wořm.).
11. Minatař (ř.); Riřtenberg (ř.).
16. Řychwařb (ř., ř.).
19. Ğodžij (ř.).
23. Ğucžina (ř., ř.).
24. Wóřlint (ř., ř.); Wjelecžin (ř., ř.); Póćžnica (ř.).
30. Nowe Drežďžany (ř.).

II. Měřacžkowe přřheměnjena.

- ☾ Přěni běřřřk 3. jun. rano w 7 hodž. 34 min.
- ☉ Pońny měřacžk 10. jun. w noey 10 hodž. 59 min.
- ☾ Pořledni běřřřk 17. jun. popořd. w 4 hodž. 29 min.
- ☉ Młody měřacžk 24. jun. w noey w 10 hodž. 10 min.

III. Mőžne wjedro.

Junij je najpředy řjany a čpoky, ale z přěnim běřřřkom (3.) nastanu wětry a mřhowe dnř; 7. přřinjeře deřčej, a z pońnym měřacžkom (10.) zařtupi řjane, čpoky wjedro, řiž hač ř młodomu měřacžkej (24.) traje. Wot 27—29. zařny deřčej. 31. ma řymnu nóc.

IV. Ğyrkwinska prořřka.

2. Přřikazany řwjaty džeř.
3. Swjaty džeř. Proceřiony do Řóžanta džeja.
- 4., 6., 7. Pořř řuchř dnřow.
8. Asperges.
12. Přřikazany řwjaty džeř z wobřřadom.
16. Ğyrkwinski řwjaty džeř. Wuzwořeřřřki džeř ř. S. banža Piuřa IX.
19. Ğyrkwinski řwjaty džeř z wobřřadom.
24. Swjaty džeř.
29. Přřikazany řwjaty džeř.

Julij,

praznik (31 dnjow).

Słónczka		Mjesaczka	
Ńhadź.	Ńhow.	Ńhadź.	Ńhow.
h. m.	h. m.	h. m.	h. m.

1 Wutoru	Theobalda, puŃnika.	3 51	8 15		10 27	11 42
2 Srjedu	Domapytanja s. Mar.	3 52	8 15		11 35	11 55
3 Štwórtk	Anatolia, biskopa. ☾	3 53	8 15		pschip.	poŃnóc
4 Pjatk	† Profopa, abta.	3 53	8 15		1 57	12 7
5 Sobotu	Michała wot SwjathyŃ.	3 54	8 14		3 12	12 20

5. njeđ. po S. (4. po Troj.). Scj.: Sprawnosć farizejow. Mat, 5, 20—24.

6 Njeđz.	DominiŃi, Ńuj., marti.	3 54	8 14		4 31	12 38
7 Póndźelu	Benedikta, bamža.	3 54	8 14		5 52	1 0
8 Wutoru	Rhiliania, biskopa.	3 55	8 13		7 10	1 32
9 Srjedu	Veroniki.	3 56	8 13		8 17	2 17
10 Štwórtk	Rufiny, ž. S. 240. ☾	3 57	8 12		9 9	3 20
11 Pjatk	† Britia, biskopa.	3 58	8 11		9 47	4 41
12 Sobotu	Jana Gualberta, abta.	4 0	8 10		10 14	6 9

6. njeđ. po Swjatkach. (5. po Troj.). Scj.: Jėzus nasyćzi ze 7 khlėbami 4000 lubeži. Mark. 8, 1—9.

13 Njeđz.	Marthy. ž. S. 278.	4 1	8 9		10 34	7 40
14 Póndźelu	Bonaventury, biskopa.	4 2	8 8		10 57	9 9
15 Wutoru	Hendriča, krala.	4 3	8 7		11 5	10 35
16 Srjedu	S. Mar. na horje Karm. ☾	4 4	8 6		11 21	11 58
17 Štwórtk	Aleksia, wuzn. ž. S. 608.	4 6	8 5		11 38	pschip.
18 Pjatk	† SymforoŃy, ž. S. 153.	4 7	8 4		11 58	2 39
19 Sobotu	Vincenca z Paula, wuzn.	4 8	8 3		poŃnóc	3 58

7. njeđ. po Swj. (6. po Troj.). Scj.: Profetojo we wowećich draŃtach. Mat. 7, 15—21.

20 Njeđz.	Anakleta, bamža.	4 9	8 2		12 22	5 15
21 Póndźelu	Braksedy, Ńuj. ž. S. 165.	4 10	8 1		12 54	6 22
22 Wutoru	Mar. Madlenn, ž. S. 53.	4 11	8 0		1 37	7 20
23 Srjedu	Apollinara, ž. S. 129.	4 13	7 58		2 31	8 4
24 Štwórtk	RhryŃtyny, ž. S. 292. ●	4 14	7 57		3 35	8 37
25 Pjatk	† Jakuba, starschoho.	4 16	7 56		4 43	9 1
26 Sobotu	Hany, maczerje s. Mar.	4 17	7 54		5 55	9 20

8. njeđ. po S. (7. po Troj.). Scj.: Njesprawny nutnicar. Lut. 16, 1—9.

27 Njeđz.	Pantaleona, lėf. martr.	4 19	7 53		7 6	9 36
28 Póndźelu	Innocentia I., ž. S. 487.	4 20	7 51		8 14	9 48
29 Wutoru	Marthy, Ńuj. ž. S. 53.	4 22	7 50		9 23	10 1
30 Srjedu	Ubdona, mart. ž. S. 217.	4 23	7 48		10 30	10 12
31 Štwórtk	Ignatia z Rojola, wuzn.	4 24	7 47		11 41	10 26

Wopomnjenja hódne dnj.
21. Zapoczątk psowych dnjow.

I. Šermanti.

1. Bart (Ńl.).
2. Njeswacžibto (Ńl.); Husa (Ńl., Ńl.).
7. Džėze (Ńl., Ńl.); Biskopich (Ńl.); Rychbach (Ńl., Ńl.).
9. MinakaŃ (Ńl.).
14. Rubij (Ńon., Ńl., Ńl.).
17. Šodžij (Ńl.).
19. Žitawa (Ńon., Ńl.).
21. Pótećnica (Ńl.).
23. Mužatow (Ńl., Ńl.).
28. WóŃport (Ńl.).
31. Kamjenic (Ńl.).

II. Mjesaczkowe pschemėnjenja.

- ☾ Prėni bėrtk 3. jul. w noć 12 hodž. 8 min.
- ☽ PoŃny mjesaczk 10. jul. rano w 7 hodž. 31 min.
- ☾ Posledni bėrtk 16. jul. wjećor w 9 hodž. 56 min.
- ☽ Młody mjesaczk 24. jul. do-połk. w 11 hodž. 32 min.

III. Moźne wjedro.

Julij ma na zapoczątku młhy. Prėni bėrtk (3.) ma rjany dnj, wot 5. desćećilojte. PoŃny mjesaczk (10.) ma wėtr a desćeć hacž do 13.; posledni bėrtk (16.) rjane wjedro; młody mjesaczk (24) pschimjeŃe wjele desćećja, potom zaŃy rjany wjedro.

IV. ŠyrlwinŃka proćhla.

2. Swjaty džen. ProceŃiony do Róžanta džeja.
16. Swjedžen Ńkapulira.
22. Swjaty džen. Kermuscha w Šchpitalu.
25. Swjaty džen.
30. Ž KhróŃćie rano w ½ 6 hodž. wotkhad procesiona do Rumburga.
31. Ž Wubyschina rano w ½ 6 hodž. wotkhad procesiona do Rumburga.

August, źnienie (31 dnjow).

Ślōnczka

Źhabj. h. m. khow. h. m.

Mjesaczka

nieb. gnamjo Źhabj. h. m. khow. h. m.

1 Pjatk	† Pētra w rjeczazach	4 25	7 46		pschyp.	10 40
2 Sobotu	Alfonsa z Liguori, bisk.	4 27	7 44		2 9	11 0

9. njeđz. po S. (8. po Troj.). Seđ.: Żezus pfała na Jeruzalem. Łuť. 19, 41-47.

3 Njeđz.	Namalanjo f. Scđžpana.	4 29	7 42		3 28	11 26
4 Pōndželu	Dominiťa, wuzuawarja.	4 30	7 41		4 46	pońnōc
5 Wutoru	Osvalda, krala, martr.	4 32	7 39		5 58	12 4
6 Srjedu	Hormisdy, b. Ź. S. 579.	4 33	7 37		6 57	12 57
7 Štwōrtk	Donata, b. Ź. S. 453.	4 35	7 35		7 41	2 9
8 Pjatk	† Cyriaka, martr.	4 37	7 33		8 13	3 36
9 Sobotu	Rhētana, wuzuawarja.	4 38	7 31		8 36	5 10

10. njeđz. po Swjatkach. (9. po Troj.). Seđ.: Farizej a cōńnik we tempłu. Łuť. 18, 9-14.

10 Njeđz.	Ławrienća, Ź. S. 243.	4 39	7 30		8 55	6 42
11 Pōndželu	Tiburta, m. Ź. S. 288.	4 40	7 28		9 11	8 12
12 Wutoru	Klary, knjeđny.	4 42	7 26		9 27	9 38
13 Srjedu	Hippolyta, martrarja.	4 44	7 24		9 43	11 4
14 Štwōrtk	Eusebia, mēščynka.	4 45	7 22		10 1	pschyp.
15 Pjatk	† Do n. w. s. Mar.	4 47	7 20		10 24	1 48
16 Sobotu	Hycynty, wuzuawarja.	4 49	7 18		10 54	3 6

11. njeđz. po Swjatkach. (10. po Troj.). Seđ.: Żezus wustrowi hćuchonēmoħo. Mart. 7, 31-37.

17 Njeđz.	Joachima, nana f. Mar.	4 50	7 16		11 34	4 18
18 Pōndželu	Heleny khēđ. Ź. S. 304.	4 52	7 14		pońnōc	5 17
19 Wutoru	Filumeny, knj. martr.	4 54	7 12		12 24	6 2
20 Srjedu	Bernarda, abta.	4 55	7 10		1 25	6 38
21 Štwōrtk	Paterna, martrarja.	4 56	7 9		2 33	7 6
22 Pjatk	† Symforiana, martr.	4 58	7 7		3 44	7 26
23 Sobotu	Filipa Weniciskoħo.	4 59	7 4		4 54	7 42

12. njeđz. po S. (11. po Troj.). Seđ.: Mikosćymy Samaritan. Łuť. 10, 23-37

24 Njeđz.	Bartołmja, japoščt.	5 1	7 2		6 5	7 56
25 Pōndželu	Łudwiga, krala.	5 3	7 0		7 13	8 8
26 Wutoru	Zefyrina, b. Ź. S. 205.	5 4	6 58		8 21	8 20
27 Srjedu	Żozefa z Kalasanca wuzn.	5 6	6 55		9 30	8 31
28 Štwōrtk	Hamščytna, b. Ź. S. 553.	5 8	6 53		10 41	8 45
29 Pjatk	† Sabiny, martraiki.	5 10	6 51		11 54	9 3
30 Sobotu	Kosy z Lima, knjeđny.	5 11	6 50		pschyp.	9 24

13. njeđz. po Swjatkach. (12. po Troj.). Seđ.: Dżesaczo wusadni mužscy. Łuť. 17, 11-19.

31 Njeđz.	S. Janđzelowe pēst.	5 12	6 48		2 28	9 56
-----------	---------------------	------	------	--	------	------

I. Ğermanki.

2. Budyščin. (fl.).
4. Budyščin (fl., fl.); Kulow (fl., fl.); Eisenberg (fl.).
6. Njeswacizbo (fl.).
11. Kinsbōrtk (fl.).
12. Bart (fl.); Łaz (fl., fl.).
13. Minafak (fl.).
21. Ğodzij (fl.).
25. Ğalschtrow (fl., fl.).
28. Wōspork (fl., fl.).

II. Mjesaczkowe pschemēnjenja.

- ☾ Prēni bērtk 1. aug. popoħb. w 3 hodzi. 27 min.
- ☉ Pońny mjesaczk 8. aug. popoħb. w 2 hodzi. 50 min.
- ☾ Pośledni bērtk 15. aug. rano w 5 hodzi. 39 min.
- ☉ Młody mjesaczk 23. aug. rano w 2 hodzi. 28 min.
- ☾ Prēni bērtk 31. aug. rano w 4 hodzi. 46 min.

III. Mōżue wjedro.

Żnienie ma w prēnim bērtku (1.) njewobstajne, pschemēnjate wjedro; na to czoħo, 10.—13 khētrje zyma. Pośledni bērtk (15) ma deszcz, na to so wujasni a nastanje horcota. Młody mjesaczk (23.) je zymny z deszczom; wot 27. zasħ rjenje. Prēni bērtk (31.) ma deszcz.

IV. Chrtwinśka prothka.

2. W Kłōschtrje a Rumburgu dospoħny wotpusťk porciunkula.
15. Pschitazany swjaty džen. Swjećenjo zelow.
17. W Radworju dospoħny wotpusťk a fermuška.
20. W Kłōschtrje dospoħny wotpusťk.
24. W Njebjelcziach dospoħny wotpusťk.

Oktober, winowc (31 dnjow).

Skónczka

Měsaczka

šhabz. kow. h. m. h. m.

něb. pnamjo h. m. h. m.

1 Srjedu	Remigia, bff. Ž. S. 590.	6 0	5 38		4 9	11 59
2 Štwórtk	Ottona, biskopa.	6 2	5 35		4 38	pońnoc
3 Pjatk	† Józefa z Kupertina	6 4	5 33		5 0	1 29
4 Sobotu	Franciska z Wsiffi (Ser.)	6 6	5 31		5 18	3 1

18. njeđz. po S. (17. po Troj.). Scj.: Jězus wustrowi wicznjowho. Mat. 9, 1-8.

5 Njeđz.	Mózarija f. Marije.	6 8	5 28		5 34	4 32
6 Póndzjelu	Brunona, wuznaw. ☉	6 9	5 26		5 49	6 1
7 Wutoru	Marka, bž. Ž. S. 412.	6 11	5 24		6 6	7 31
8 Srjedu	Brigitty, wudowp.	6 12	5 22		6 26	9 0
9 Štwórtk	Dionysia z Areopaga.	6 13	5 20		6 51	10 28
10 Pjatk	† Franciska z Borgia.	6 15	5 18		7 24	11 50
11 Sobotu	Sereona, m. Ž. S. 295.	6 17	5 15		8 8	pschp.

19. njeđz. po S. (18. po Troj.). Scj.: Kwasna hošcina krala. Mat. 22, 2-14.

12 Njeđz.	Maksimiliana. Ž. S. 296.	6 19	5 13		9 4	2 2
13 Póndzjelu	Eduarda III, krala. ☾	6 20	5 11		10 10	2 45
14 Wutoru	Kallista I. Ž. S. 205.	6 22	5 9		11 20	3 17
15 Srjedu	Theressje, knježny	6 24	5 7		pońnoc	3 41
16 Štwórtk	Hawka, abta.	6 26	5 5		12 32	3 58
17 Pjatk	† Adwigi, wudowp.	6 27	5 3		1 43	4 13
18 Sobotu	Lukascha, sczen. Ž. S. 122.	6 28	5 1		2 52	4 25

20. njeđz. po Swj. (19. po Troj.). Scj.: Jězus wustrowi kralitowoho syna Jan 4, 46-53.

19 Njeđz.	Pětra z Alfantary.	6 30	4 59		4 2	4 37
20 Póndzjelu	Jana z Kanta, wuzn.	6 32	4 57		5 10	4 48
21 Wutoru	Wórschule. Ž. S. 536. ☉	6 34	4 54		6 21	5 0
22 Srjedu	Severa, m. Ž. S. 344.	6 36	4 52		7 33	5 15
23 Štwórtk	Severina, b. Ž. S. 519.	6 37	4 50		8 48	5 33
24 Pjatk	† Kasaela, arcjanđjela.	6 39	4 48		10 6	5 58
25 Sobotu	Krispina, m. Ž. S. 299.	6 41	4 46		11 21	6 32

21. njeđz. po S. (20. po Troj.). Scj.: Njesmilny wotr ocž. Mat. 18, 23-35.

26 Njeđz.	Ewarista, b. Ž. S. 148.	6 42	4 45		pschp.	7 19
27 Póndzjelu	Florentia, martrarja.	6 44	4 43		1 27	8 23
28 Wutoru	Šymana a Judy, jap.	6 45	4 41		2 9	9 40
29 Srjedu	Eusebije, knježny, m. ☾	6 47	4 39		2 41	11 6
30 Štwórtk	Theodorita. Ž. S. 454.	6 49	4 37		3 4	pońnoc
31 Pjatk	† Wolfganga, biskopa.	6 51	4 35		3 22	12 34

I. Šermanki.

1. Mjesmaczidko (šl., len.).
6. Guczina (šl., kl.); Kulow (šl., kl.); Šchrachow (šl., kl.), Rychbach (šl., kl.); Nowosalec (kl.).
8. Minakaš (šl.)
13. Lubij (šl., kl.); Biskopicy (šl.); Kinsbork (šl.)
14. Lubij (kl.); Kinsbork (kl.).
16. Šodžij (šl.).
19. Mjesmaczidko (desť. kuczow.)
20. Wóšport (šl.); Nowe Drezdžany (kl.).
27. Rychwałd (šl., kl.).
29. Nowe Město (kl.).

II. Měsaczkowe přeměnenjenja.

- ☉ Pońny měšacž 6. oktobra rano w 6 hodž. 29 min.
- ☾ Posledni bértk 13. okt. rano w 7 hodž. 23 min.
- ☉ Młody měšacž 21. okt. dopođ. w 11 hodž. 35 min.
- ☾ Přeni bértk 29. okt. w nočy 1 hodž. 8 min.

III. Móžne wjedro.

Winowc ma najprjedy wobstajne wjedro. Pońny měšacž (6.) ma torhate wětry. Wokoło 15. žětrje žyma. Młody měšacž (21.) žymne wětry a něšto desheja. Přeni bértk (29.) ma žymny čas. 31. deshej.

IV. Šyrkwinska prothka.

4. Ž Šhróšćic pschpódnju wotšhad procesiona do Kulowa.
5. W Radworju a Kulowje kermuscha.
12. W Kulowje druhi wotpušć.
19. We Wotrowje kermuscha.
21. Šyrkwinski šwjaty džej. Druha kermuscha w Klóšćtrje.
26. W Šhróšćicach kermuscha.
28. Šwjaty džej.

Wopomnjenja hódne dnj.

1. Dawki za wopaleństu pokladnicu.

Czas bożich służbow.

	Czas psch- stupa bożich służbow.	Njebzele; f. dnj.			Dźekawe dnj.						Mate f. dnj.	
		w gnyje.	w śeče.	popo- dnju.	w gnyje.	nańto.	w śeče.	nozymu.	jobotu.	w posęje. srebu.		piatt.
tachantka	1. hapyła 1. oktobra	5 a 9	2		6 a 9	5 a 9	5 a 9	6 a 9				
Budyšin serbska	1. meje 29. septembra	9	18 a 19	11						7	7	
Wotrow		9	2		18	7	17	7				8
Kožant	13. hapyła 14. septembra	6 a 9	5 a 9	2	6 a 18		6 a 7		7 (18) a 8			8
Kalbicy	13. hapyła 21. septembra	6 a 9	5 a 9	2	18; 8	7	17	7			6 a 8	
Marijn. Śwěsda .		17 a 110		12 a 13 a 3		6 a 7 a 9			6 a 7 a 8			
Njebjelczicy . . .	1. meje 29. septembra	9	8	12	18	7; 17	6	17; 7				
Kulow	26. februara; 13. hapył., 5. okt.	5 a 8	2		6 a 9	1/2 6 a 19	5 a 8	1/2 6 a 19				
Khrósćicy	20. hapyła 24. augusta	6 a 9	5 a 8	2		8		6				
Kabwoj	1. meja, 5. okt., bž.: 1. decbr., 16. hapyła	6 a 9	5 a 8	2		18		7				
Schpital	1. meja 1. oktobra	9	2			2		17				
Brunow		110	5			18						
Zbjer	1. meja 5. oktobra	9	8	12								

Stajne bo-
že służ su
też we Grunawje, Rönigs-
hajnje, Marijnym Dole,
Nowym Leutersdorffe, Wo-
strowcu, Scherachowje a Reiche-
namje.

W Žitawje a Strahwalbje
kóžu druhu njebzele; w Delnych
Sulschecach (a Bžeri) druhdy
na dźekawych dnjach.

W herbstkich krajach su
stajne bože służby: w Drejbž-
nach (we dwórstej cyrkwi, we
pryncomym hredže, we nowym
měščje, we Friedrichstadb, we Šo-
žefinowym wustawje), we Anna-
bergu, Ewitawje, Rhemnicach,
Freibergu, Hubertusburgu, Lipsku, Mišnje, Pirnje, Plaw-
nje, Wechselburgu.

Bože służby jeno we wěštych časach: we Auerbachu
(2 kr.), Bräunsdorffe (8 kr.), Döbelnje (3 kr.), Franken-
bergu (2 kr.), Grimmje (12 kr.), Großenhainje (6 kr.),
Hajnichenu (2 kr.), Hohenetu (8 kr.), Hohensteinje (8 kr.),
Koldižu (2 kr.), Leisnigu (2 kr.), Marienbergu (12 kr.),

Mittweidze (2 kr.), Pilnicach (cyle lězo), Reichenbachu
(2 kr.), Riesy (2 kr.), Rochsburgu (něł. kr.), Roszweinje
(2 kr.), Schneebergu (2 kr.), Schwarzenbergu (4 kr.),
Sonnensteinje (6 kr.), Stollbergu (2 kr.), Waldheimje
(12 kr.), Wechselburgu (12 kr.), Altenburgu (12 kr.).

Zapis duchownych.

(Wot okt. 1872.)

A. 3 budyšinsteje diocesej.

Soho mitosć, najdosťojnišči knjěz Ludwik Forwerk,
biskop we Leontopolis, jap. wškar w kralestwje sakskim,
admin. eccl. w sakskej Hornej Łužicy, tachant kapilla swj.
Pětra w Budyšinje, asistent tróna Soho Swjatosćeje
bamža atd. atd.

1) W Budyšinje: a) we konsistoriu: f. Józef Hoff-
mann. can. cap. sen.; f. Jakub Kuczanł, can. cap.
cant.; b) we serbskej cyrkwi: f. Michał Šórnik, farař;
f. Jurij Kusczanski, kaplan. c) we tachantkej cyrkwi:
f. Józef Dienst, dopokdn. předař; f. Józef Schön-
berner, katecheta. d) na wučeniškich wustawach: f. Hermann

Blumentritt, direktor seminara; f. Pětr Šchořta, di-
rektor tach. wučerjenje.

- 2) w Brunowje: f. Wylem Kramer, kaplan.
- 3) w Grunawje: f. Jan Heidrich, farař.
- 4) w Khrósćicach: f. Jakub Barth, can. a farař;
f. Jan Nowak, kaplan; f. Jakub Šchořta, kaplan.
- 5) w Rönigshainje: f. Pětr Richter, farař; f.
August Kubasch, kaplan.
- 6) w Marijnej Śwědže: f. Dr. Jan Chrysofom
Eiselt, probst; f. Aleksander Hirschfel, kaplan; f.
Zmoecne Jawork, kaplan; f. Malachias Stingl, kaplan.
- 7) w Marijnym Dole: f. Wenzelin Müller, probst;
f. Othmar Fischer, kaplan; f. Viktor Jenatschke, kapl.
- 8) w Njebjelczicach: f. Wittkowsch Smořa, farař.
- 9) w Nowym Leutersdorffe: f. Ernst Kupřy, farař.

D w ó j n i t a j .

(Powjedanczko z wjesnoho luda.)

1.

Wjesofe Kschczizna.

„To nihto prajicz móc njebudze, zo su kmótsa hłódni bycz dyrbjeli.“ Tak prajesche Měrczin Swěrach pschi sebi, hdyž ze swojimai brunaczkomaj z města džesche, hdyž bėsche Kschcziznam kupowal. A Měrczin mōzesche prawje mēc; pschetoz na wozhyczku stejeshčaj wulkej korbaj hacž do kromy napjelnjenej. A hdyž by do korbow pohladał, by tam same dobre wěcy woghladał, kajlež jeno w městach dostawasch. A zadny ležesche piczokla, w kotrejž bėsche najsterje mēschczansle pivo.

„Ty dyrbja Kschczizna bycz, zo budze so daloko a schěroko wo nich powjedacz.“ Tak Měrczin zasch wjesele pschi sebi powjedasche. O njech sebi tola pschetchy tal wjesele powjeda. Wschal bėsche jomu wjeselo do domu pschischko. Měrczin bėsche hizon džesacz lēt ze swojej Hanu po kwasu a njebēshtaj žanoho džěsčza dostatej. A nětko bėsche baba dwej hólcow na dobo pschinjeska a jedyn bėsche rjeišchi dychi druhi. A Měrczin khodzjesche jara smějo po domje a khwatasche ze swojimai brunaczkomaj do města. A nětko smy joho na domojpuczju podeschli. Konitaj zlóschtnje wustupowaschtaj a wjeseleschtaj so ze swojim knjezom. A Měrczin zasch pschi sebi powjeda: „Haj wschal haj. Njenje to budze. Wóh dzałowano, počzowacz sebi njetrjebam a na kroschil pjenjez njecham hladacz.“

A to njebēsche wjele prajene. Měrczin mējesche rjane kubleschko. Najwjetsche drje njebēsche, ale wón derje hospodarjesche a Hana njebēsche žana hčupa žona. A bože žohnowanjo bėsche z nimaj. Tak mōzesche dawki z časom wotedacz a swój dom derje zežiwicz a hščezje tolerl stromu položicz. Pschetoz schtož bėsche dołha pschewzał, bėsche po něščto lětach zaplaczik. Dyrnje zlutniwy byl, njebēsche Měrczin tola stupy. Na dawno žadanyh Kschcziznach chychsche so widžecz dacž. Toho dla bėsche po najnuznischich muradženjach do wozhyczka zapšchahnył a do města hnal. Tež njebēsche zabyl, sebi mōščen derje ze sabžatami natyfacž. A ta bėsche khětrje prózdna, hdyž Měrczin domoj jědžesche. Ale to joho njebolesche; wschal mējesche w Kschini hščezje došč swětkhych tolerjow telko, zo móhł tónle puczil hščezje wjacj krocž czinicz.

Wórz h bėsche Měrczin we Traschowje (tal chcemy joho wjes mjenowacz), a wotnoschowasche do domu,

schtož bėsche w mēščze nakupil. A bėsche to nuznota we Swěrachec domje, zo so to wuprajicz njehodži. Baba warjesche a pjeczjesche, zo bėsche daloko czucz a nělotre wczipne žónki jeno tal z nosom srěbachu a wjele hudachu, za czim tal rjenje wonja.

A bėchu to rjane, wjesofe Kschczizna. Kmótsa bėchu khwatali, zo by so swjaty stult nješomdzik. Tež płačesche tehdy khwalobne waschnjo, zo so Kschczenska hščezina za swětko wotbudze a džěn a nóc swoje stare pramo wobkhowatej. Wože stónčžo hščezje wšofo na njebjesach stejesche, hdyž kmótsa Sakubka a Miklawšcha z cyrkwie pschinjeschu. Po nuznych witanjach a wuzamkowjenjach buchju kmótsa K blihu wjedženi a Swěrachec nan njepschesta jich K jědži a K picžu wabicž. Ale to wšcho njepomhasche, dolež bėsche telko pschihotowacz dał, zo kmotram mōžno njebēsche, wot wšchitkoho pospytacž. Tola nic jeno za jěšč a picž bėsche so Měrczin staral, ale tež wo zabawne rozryczowanjo. Sam wjedžesche wjele powjedacz a žortne a smēščne kuski wabjachu wšchěch K wjesokomu smjecžu. Ale tež wo wožnyh wěcach bu wjele powjedane a prjedy hacž so dohladachu, počinasche so wječoricz a wšchitcy wobzarowachu, zo dyrbja so hizon rožešč.

A hdyž so baba nazajtra domoj czumpasche, prajesche kōždomu, schtož chychsche to Kschczecz: „Haj, to bėchu wjesofe Kschczizna, kaž je dawno mēla njejšym.“

2.

Rjane džeczowstwo.

Kaž bėchu kmótsa pschi woteńdženju pscheli a schtož sebi starschej z nutrnymi próštwami wot Woha wuproschowaschtaj, so rjenje dopjelnjesche: džěščzi mlódbnej rosčeschtaj. Macž pał tež próch njelutowasche, jěj hacž nanajlěpje pěstowacz. O, kajle bėsche to wjeselo, hdyž Sakubł přeni krocž „nan“ prajesche. Pola Miklawšcha dyrbjachu něščto dlěje na ryčž cžafacz, ale tež to so da a nětko sebi drobnuščaj mjez sobu po swojim waschnju powjedaschtaj, zo bėsche wjeselo na njeju pschipoškuchacz. A žiwjenjo halle w domje nafta, hdyž bėhacz pócžnjeschtaj. To bėsche wam hčara a ropot po chkej stweje, pschetoz hólčžčaj njemōžeschtaj khwilku změrom sedžecz, ale chychštaj wšcho widžecz, wšcho wobmasacz a wšcho wo zem pomjetacz. Ženo tehdom khwilu změrom sedžeschtaj, hdyž sebi jěj nan na klin wza a jimaj hwizdasche abó něščto spěwasche. A to Měrczin radh czinjeschche; pschetoz džěščzi bēschtaj joho najwjetsche wjeselo a wadžesche sebi jěj wšche, dychli swoje chke kubko a zamoženjo. Toho dla tež wšchón

czas, kotryž mōžesche wot swojich džekow wuzbhtkowac, ze swojimai džeseczomaj pscheywasche. A hdyž jomu to něchtō porokowasche, rjekny Měrczin: „Stōt wot-hladač a džela wobstarac mōže mi kōzdy čzeladnič, ale džeczi najlěpje pod wocžomaj nana a maczerje wot-rostu; cuzh je tola cuzh. Sčtož starschej nawuczitaj, čžeri tola najhkušche korjenje we wutrobje džesca.“

Tak wutnjeschtaj Zakułt a Mikkawšcht wot nana a maczerje rucžy ztkowac, so ze swojathm kšžizom wo-znamjenjec a wšchelake krotke paczerje spewac. Redž-bnje poskuchaschtaj, hdyž jimaj macž wo njebiesach a jandželach a Žezus-džeczatku pomjedasche. Tak nawutny jeju wutroba, so zahe t Bohu pozbchowac.

Wodnjo mējeschtaj hōlcžtaj jara muzne. Kōzdy mējesche swojoho kolestatoho konita a wozhčjt a sphtowaschtaj, kotroho konit mōže bōle bēhacž. Tež slynosč konitow bu sphtowana a čzropow, kamjeni a pēsta do wozhčžka natykane, a potom „hi!“ do stoka, hacž so wozhčjt zwroczi, a wosobny naklad po zemi rozlētā. To čzinjesche kōzdy raz wulle smēchi. Potom bu z wullej scjerpnosčju wozhčjt zbēhnjeny a zasny postadženy. Pšchemēnjenja dla čzinjesche druhdy Mikkawšcht konja a Zakułt pohoncza a stoku džesche to na horu horje a do doła dele, hacž so stōncžnje konit zakopny a kōi a pohoncž so w pšchēromje waleschtaj. A to bēchu zasny wulle smēchi. — Nalētō buchu pischčžakki džekane a bē to pistanca, zo susodam wuschy zastupowachu.

Wjesofej hōlcžtaj buschtaj wot kōzdoho kšwalenej a maczeri so to njemato dobro zdasche. Mējeschtaj čzermjene licžka kaž jablucžka a za rjane wuhotowanjo starasche so macž. Za swojej lubuschlow kupowasche pšchecy najrjenšche, sčtož mōžesche namalacž. Měrczin drje druhdy na tajku draštu bōrcžesche, ale Hana jomu z wjesofym posmēwtnjenjom rjekny: „Bohu džakowano, wšchal t tomu mamh. Druhe wšchal tež darmo njeje a tał staj tola rjenšchej. Rēžžkarštim so naschaj runacž njetrjebataj.“

Sčto sebi Měrczin chychche, hdyž žona wšcho tał rjenje zamkowjesche? Ale, njewjedžesche dha starosčizma maczerka, zo tamne wēch, byrnje tał pšchne njebyke, tola lěpje a dlēje džerža, a zo je za tajseju pachoklow kruta drašta najspomožnišcha? A sčtož je hiščče waž-nišche: pšchyna drašta wububžuje a posylnjuje ducha horbosče na jenej, a zawisč a njepopšcheczo na druhej stonje. A ma dha rozbžel mjez bohatym a kšudym hižon w džeczach lētach zapocžecž muricžku twaricž mjez wutrobami?

Zakubtej wosebje jara derje čzinjesche, hdyž joho

ludjo rjanoho kšwalachu. Wōn so čžujesche a wustupowasche w swojej pšchnej drasče kaž kōi we knještum gracje, a ledžbowasche, hacž ludžo na njoho hladaja. Bēsche mały puchek, ale naduwacž so mōžesche, a hdyž bēsche jomu bože džeczo wojerški klobucžt a tesal wobradžito, nětko halle bēsche wōn muž a machasche ze swojim tesacžkom, mjez tym zo Mikkawšcht pšchi swojim koniku wosta.

Spēschnje minychu so jimaj lētka, we kotrychž hiščče žana starosč mēdobu wutrobu njewobczējuje a hdyž stōncžto najrjenšcho do žiwjenja swēczi.

3.

Schulski čas.

Pachokkaj rosčeschtaj kaž rēpa a bližesche so čas, hdyž so prēnje starosče do žiwjenja zapletowacž pocžinaju. Zutry bēchu kraj z noweje zeleneje pšachtu wōdžele a prēnje rōžicžki pozbchowachu swoje pisane hłowčžki t njebu a ptacžatka sphtowachu swoje nalētne spēwki. Ale lētca njemējeschtaj Zakułt a Mikkawšcht kšwile, rōžicžki sččžipacž a na ptacžatka poskuchacž. Wažnišcha wēc bēsche jeju starosč a ledžbosč na so scžahnyla: prēnja schula. Chle dny prjedy wo nicžim njepowjedaschtaj, hacž wo schuli a tał tam budže. Twarjeschtaj hrody najrjenšchich nadžijow, kottež mējachu so wšchitke w schuli dopjelnicž. A bēsche to muznota po cythm domje, hdyž bēsche prēni schulski džen nastal. Zahe stanyschtaj a njechaschtaj sebi t jēdži kšwile wzacž a hotowanjo trajesche jimaj pschedokho. Stōncžnje bēsche wšchitko zjadowane. Z noweje pisawku a klepotathm kaschčžikom stupaschtaj po pucžiku do susodneje wšy, hdyž bēsche schula: bēžecž na tał wažnym pucžu, to za njepšchistojne džerjeschtaj.

Wutroba jimaj pufotasche, hdyž, wot lubeje maczerje mjedženej, do schulsteje istny zastupischtaj, hdyž cyfu čzrōdku znatych a njeznatych drobnušlow wohladaschtaj. Nětotre so smējachu, druhe kšjale hladaču, nětotre pšalachu, druhe chychu domoj čžeknyč, mjez tym zo so druhe wjesele po dołhich kamlach smylachu; druhe z mērom sedžo nišdy njewidžane wēcki na schulskich scženach z wčžipnosčju wobhladowachu.

Nētko knjez wucžer zastupi a čžiščina nasta a wšchē wocži wobrocžachu so na njoho. Nětotrežtuli bēsche doma z wucžerjom sčerjene byko a pšchihotowasche so z bolostnej wutrobu na to, zo so nětko morstanjo a mēbczenjo zapocžnje, ale z toho nicžo njebu. Knjez wucžer tał pšchecželnje hladasche a tał rjenje rycžesche, zo dychjesche so wšcha bojosč a strach žhubicž. Hdyž

běšče so přenja wczipnosć s pofojika, kazasche jim wuczeť, zo dyrbja stanjeć a rucžki ztyhnyć a wón sam to tež čzinjesche a hromadže wuspěwachu paczerje, kotrež běchu džěczi doma wot starščich nawuknyše. Hladcy drje tute spěwanjo njeńdžesche, pschetož nělotre khwatachu, druhe wospjetowachu, ale wuczeť wjedžesche z kruthym křofom porjad hač do lónca zdžeržecž. Hdyž běchu paczerje wuspěwale a so zasj zsydate, dyrbjachu rucy na ławku položicž a na njoho hladacž. A tele hladańjo pschewobroczi so nahle do žadanja, hdyž wuczeť poczja z kaschězika titki bracž a nowjenlam wudžělecž. Róžde mějesche nuzne, swoju titku wobhladowacž a znatym pokazowacž. Běšče pať tež telko rjaných a dobrých wěclow we titkach, zo slěny na jazhlu hromadže bježachu a Zalusť poczja hnydom z dobrými zubami rozkusowacž, sčtož běšče w rjanej titcy zashowane. Wschal wjedžesche, zo so tajke wěcy jědža. Miklawšč wuběrasche z titki kusť po kusť a wobhladowasche wscho jara swěru, potom wschitke kuski zasj kědžbnje do titki ztyla: chychsche doma nanej pokazacž, tajke rjane wěcy je jomu dobry knjez wuczeť dať.

Přeni džen schule so spěchńje miny a Zalusť a Miklawšč bježeschtaj wjesele domoj, Miklawšč z titku, Zalusť z prózdnymaj rukomaj. A doma běšče powjedanjjo, sčto staj widžaloj a dostaťoj. Zalusť njemóžesche wukhwalicž, kať dobra je titka była. Miklawšč rozkladowasche swoje stódkle polkady na bldže a hdyž běchu je wschitcy wobhladali, poczja wudžělecž a kóždy dyrbjesche něšchto wzacž a Zalusť dasche sebi z Miklawščkowsje titki skóžecž a khwalesche so, zo je chcy titu hizon w schuli žjědť.

Nazajtra khwataschtaj zasj do schule a Zalusť jara hladasche, hač knjez wuczeť zasj titku njewuczeńje. Ale tón běšče najsterje na titki zabylť. Zalusť so na ławcy sutasche, hdyž so wukńenjo zapoczja. To běšče jomu přenja ziebana nadžija we schulskim žiwjenju! Zrudnišcho stupasche Zalusť domoj, ale Miklawšč joho tróschtowasche, prajich: „Njewěsch dha, zo je nam wón wčžera wschitke titki rozdawal, kotrež je měľ? Te su wschě a wón žane wjac nima. To běšče wjele, zo je nam kóždomu titku dať.“

Haj, hđže dha by wuczeť titkow nabrať, hdyž by swoje džěczi wschědnje z nimi wobdžělicž chcyť? Kožane placť ma tuńšcho, ale te tať derje njeskóžja. A nasch wuczeť běšče tež pschi wudžělenju tutyh khetrije skupy, a Zalusť a Miklawšč žane njeđóstaschtaj. Sedžecž bórzy nawukńyschtaj a z wukńenjom so tež čzinjesche, hdyž knjez wuczeť wscho tať lohke čzinjesche a rjenje

powjedasche, zo běšče wjeselo na to posľuchacž a tež něšchto ľ tomu prajicž, nic jeno ze wschitkimi w čžródkje, ale tež sam wosebje. A kať rjane běchu to smuzkť, kotrež wón na wulku piřawu čzinjesche a kotrež džěczi po nim na swojich piřamkach napodobńowachu a z wjesolym woczakowanjom pokazowachu.

Alle sčto? póńdžemy dha z nimaj wschědnje do schule a budžemy wobhladowacž smuzki a čžarki na piřawcy? abo kědžbowacž, kať džěczi piřmitť ľ piřmitěť stajejo skowčžta wuprajecž wuknu? abó posľuchacž na wschitke wěcki, kotrež so schulskim rekrutam do hłowy schěčěpja? To zawostajiny Swěrachec nanej. Tón doma swěru za tym hladasche, sčto hólcaj w schuli wukńeschtaj a wječor jomu Zalusť a Miklawšč na pschěmo powjedaschtaj, sčtož staj w schuli wukńyťoj, widžatej a sčyschatej, a sčto je so na puczu stalo a wschitko, sčtož ma za maľoho schulerka wažnosć. Na tym Měrczin prawje a mudrje čzinjesche, zo wschědnje něšchto čžasa na to woprowasche, zo by schulste džěka wobkědžbowalť. Se to wulla pomoc za wuczerja, hdyž staršči na tajke waschńjo lubosć ľ schulskomu wukńenju pokazaja. Měrczin sam nazhoni, zo móže wot swojeju hólcow něšchtožkuli nawuknyć, sčtož přjedy njeje znať. Toho dla tež ženje na schulu abó wuczerja njeswarjesche a džěczi wot schule njewotdžeržowasche.

A tu čžesć dyrbimy knjezej wuczerjej dacž, zo běšče wón z chcy wutrobu a duschu wuczeť kšchescžanskeje mlodosće. Njeběšče drje wyřofo wucženy, ale znajesche wschitko, sčtož ľ dobromu rozwucžowanju džěczi skuschja. We knjezu fararju pať mějesche pschecželnoho radžiczerja, kotryž jomu ze swojimi bohatými nazhonyjemi wschelaťu prócu wolóžesche. A džěczi kłodžachu pola njoho rady do schule a nawukńychu za krotke lěta to, sčtož je ľ žiwjenju nuzne. Wot wofadnych běšče wón čžesčeny a lubowany, dokelž běšče swěrný wuczeť a kšchescžanski muž, kotryž bě we swojim zadžerženju bjež poroľa.

Zalusť a Miklawšč rady do schule kłodžeschtaj. Zalusť drje so w spoczatku sedženjo jara spodobake njeběšče, ale khwaly dla so pschewiny. A wukńjesche a wotmlowjesche derje, lěpje dhyli Miklawšč.

Wosebje wjesolý džen běšče za džěczi, hdyž knjez farať do schule pschuidže a tať rjane wěcki powjedasche. Tež tudy dóstawasche Zalusť wjac khwaly za swoje dobre wotmlowjenja. Wón lohcy nawukńy, sčtož běšče nawdate a njetrjasche sebi słowa požčowacž. Miklawšč z wjesolosčju na wucžby a wukładowanja posľuchasche a zaschěčěpjesche sebi je kłuboto do wutroby. Toho wotmlowjenja běchu bóle křuchate a žłamane, njedospolne

a njejasne. Ale to dyrbitny prajic: wón tola wje-
dzesche, schtož bėsche wucžene a czinjesehe pschi wšchem
swoje předkwažacja a zarjadowasche swoje zadžerženjo po
dóstaty ch wucžbach. Schtož jomu do pomjatka njein-
dzesche, namaka pola njoho tola město we wutrobje.

Wjeselo czinjachu džěczom tež wšchelate spěwki,
kotrež buchu jim powjedane a kotrež rady z hłowu na-
wutnychu. Tudy jedyn tajki džěczach spěwł sobudžělu:

Šdže rjeišcho je, hač w njebjesach?

Tam skóncžko pucžil ma,
A hwěždki swěcža w mrocžastkach,
Bóh sam je zaswěcža.

Ja do njebjesow módrých čcu,

Šbjež Žězus pschebywa.

Tam běli jandželsojo su,
Pšchob nim sej hrastaja.

So wjesela a zraduja

A skuža Žězusej.

Na pětne džěcži zhlabuja

Z luboscju njebjeskej.

Ja pětne džěcžo wostacž čcu,

Žězusa lubowacž:

Tak budu jandžell we njeju

Tež z jandžellami hracž.

Wultu prócu nakožowasche wucžet tež na nowolětne
pšchecja, kotrež džěcži wucžesehe, a kotrež dyrbjachu doma
staršchimaj k nowomu lětkej pšchecja napisane pšchepo-
dacž. Měrcžin sebi tute písma swěru khomasche a na-
spomni je druhdy džěscžomaj, zo by jej k poskušnosći
zbudžował. Smy sebi někotre tuty ch nowolětny ch pšche-
czow wotpisali a chcemy je tudy sobudžělicž.

Nowe lěto pschibližuje

So z najrjeiščej nadžiju;

A zo Bóh je požohnuje,

Prošču z nutnej wutrobu.

Wšchitke zbožo ze strowosćju

Wón chce hnadnje wubžělicž.

Ja paž z ródnej poskušnosćju

Čhu wam luboscž zaptacžicž.

* * *

Šdž Bóh je nowe lěto dał

A na nas hnadnje pohladał,

Dha mamy wultu nadžiju

Na joho dalschu dobrotu.

Wón wamaj hnadnje strowosć da

A z njejes pomoc podawa,

Zo wšchitke džěto radži so,

A pscheminje waj njezbožo.

Ja čhu so wšchěwnje polěpschicž,

We dobrym stajnje dale hieč,

Čhu džětacž, wutnyčž, poskušacž,
A za waj pacžet wuspěwacž.

* * *

Nam lěto dha zaschto je zas!
Džen spěschnje so k wječoru hnuje,
So nječombži, njemotpocžuje.
Tak khwatajch miny so čas!

Bóh swěrnje je zastaral nas
Ze žohn'wanjom, ze swojej hnadu,
Ze wobarak zrudnomu padu,
Kaž dobry pastyr nas past.

Dha dajmy jom' za wšchitko czescž!
My do joho rukow so damy
Na lěto, kiž zapocžinamy:
Wón sam móže k zbožju nas wjecž.

* * *

Na kóncu lěta staroho,
Šdž nowe spocžinamy,
Na Bóha spomamy luboho,
Zo hódny džal jom' damy.
Wón je nas žiwit, zastaral,
A wótcowsy nas žohnował.

Tež na nowe sej wuproščamy,
Schtož czělej potrebamy.
A wo to joho žadajmy,
Z czimž duschu zastaramy.
Wón rady lubje žohnuje,
Zo duschi z czěkom derje je.

A wamaj, staršchey lubwanej!
Džal wutrobnj ja praju.
A hdyž mój džal wšchemócnj njej,
Na Bóha nabžej staju;
Zo wón waj luboscž zaptacžicž
We časju a we wěcžnosći.

Waj čhu ja lubwacž, poskušacž,

A Bóha za waj prosycž.

We dobrym stajnje pschiběracž,

We myslach Bóha nojycž.

Wot Bóha budž nam žohnwane

A nowe lěto zbožowne.

* * *

Tajke pscheměnjenja zbudžowachu luboscž a spěch k
wutnjenju. Tola mamy swoju powjesčž potracžowacž.
Ke mšchi hólczłaj rady khodžeschtaj a bėschtaj tam kóždy
trócz w prawym časju, hižon přjedy žwonjenja. Žakub
rjenje spěwasche a jomu so lubjesche, hdyž móžesehe so
pšchěz druhich slyšchecž dacž. Tež tale pschiležnosć k
dóstacžju khwalby joho wabjesche. Mikławsch njemějesche
tak hladki hłós, ale za to czim wótrische wóczko. A
tak wón wšcho znajesehe, schtož bėsche na wóktarju, na
kłěty abó na swjecžatach. Wosebje czěhnjesche joho

wutroba ł tabernaklej, hdźež ma Jezus we najswjećij-
škim sakramencie mjez człowjekami wobhdlenjo. Jenje
tam nimo njehdźesche bjez toho, zo by so na koleno
poklaknył. Wosebite wjeselo mješesche na tym, hdhž mó-
žesche sobu ł woltarjej skužić. Zakub radh z cyrkwijske
khwatasche a wonka pschi durjach stejo ludži wobhdla-
wasche. Mikławsch pał wosta dołho we cyrkwi a mo-
dlesche so nutrnje.

We swjatym času adventa khodzjesche na jutnje a
mješesche wjeselo na zaswěczenych swěćkach. Wo nich
wón nanaj prajesche, zo su to wóćka jandželow, kotrež
na Jezusa hladaja. A často wón prajesche: hdh bych
ja pjenjež mël, dyrhjało so prawje wjele swěćkow na
woltarju swěćkicž. Tak hromadžesche wón mjez sobu-
schulerjami, a bjesche jomu jara derje, hdhž móžesche
hody božomu dźěsću dwě rjanaj swěćcy na woltar stajicž.

Za wutrobu starscheju bjesche najbóle hnujacy tón
dženi, hdźež hnaj po dobrym pschihotowanju přeni króć
ł božomu blidu dźěšchtaj. A Włerczinej so stradžna
shlza we wocjomaj zhbolsche.

Tak bjesche so schulski čas minył a wonej dobre
wědomosće nadobyłej. Ale zjawnišcho so hizon dwoji
puć wutrobow pokazowacž pocza, hacž runje bjeschtaj
wobej jene lubkano, jenu wuczbu doštatej. Zbožowne
džeczi, kiž maja dobroho, swěrnoho, kšesčezansťoho wu-
czerja; zbožownišche, kiž joho słowa we wutrobje pschi-
jimaja a zakhowaja; najzbožownišche, kiž je čas žiwje-
nja dopjelnjeja.

4.

Włode lěta.

Hdhž bjesche w schulu wuthodžene, zapocza so čas
džela we starschislkim domje. A toho bjesche nadosć wot
ranja hacž do wjecjora. Zakub bjesche wuschitny, kaž
wšchudžom, tak tež tudh: lóhcy dželo zapšchimny a dželo
jomu wot rułow džesche. Tak jomu khwalba sama
pschithadjesche. Ale pschi tymšamym džele radh dołho
njewosta, ale najradšcho pał to, pał tamne činjesche.

Mikławsch z wobstajnosću dželafsche, bjez hary a
wulťoho spēcha, ale z wěstosću, a stónćnje bjesche we
prawym času hotowy a na džele so ničzo wustajicž nje-
hodžesche. A žane dželo njebjesche jomu pschecziwne a
wostudle. Tak so dželawe dny minychu z dželom na
polach a kufach, w domje a w brožni. A hólcaj ro-
sczeschtaj a bjesche widžecž, zo jimaj dželo thje.

Włerczin mješesche na swojimaj hólcomaj swoje wje-
selo; jeno jena wěc jomu trochu myšle činjesche: Za-
kubowa nashilnosć ł wjesolym towarštwam. Sama na

sebi drje tale wěc žane strach njeměšesche a nima, ale
wobroczi so tola radh do sčtody za toho, kiž jej hoł-
duje. A toho dla dzeržesche Włerczin swojej hólcow
kruće. Hdhž bėchu w łorcžnje rjeje abo hewal wje-
soła hudžba, hrajesche Zakubej cyta wutroba. Ale tón
raj bjesche za njoho zamknjeny. Nan to njedowoli a
njepuschczi pschi tajlich pschiležnosćach hólcow ani na wjes.
Wón prajesche: „wjecjor skuscha stót do hródže a džeczi
do jstwy.“ Zakub w kucze sedžo wuschki nastajesche,
zo by tola nětotre lubozne žynti pištanja zaschyschał. Wł-
kotre razy bjesche stradžu cželnył, ale nan bjesche bóržh
za nim. Přeni króć da jomu krute napominanjo, druhi
króć pał džesche z postronkom po njoho a pschihna joho
domoj. Tak bė zwontownje sfludženy, ale hacž tež we
wutrobje? Włacž drje chychsche joho zamkownecž, pra-
jich, zo ničzo njeschodži, hdhž młody cžlowjek trochu
do swěta wuthadža. Ale Włerczin z krótka wotrěžny:
„Wjez toho móže cžlowjek tež žimh być.“ A tak dyr-
bjesche macž žmėrom być a Zakub so do nanoweje wole
podacž.

Lěta so minychu a čas wojeřtwa so ze spēsch-
nymi krocželemi bližesche. Włacž mješesche telto staro-
scjom, zo w noč spacž njemóžesche. Nihdy njehasche
swojej synow we wojeřskej kwalki widžecž. Ze swojim
žalosčenjom wobcžesjesche synomaj wutrobu, a podarmo
Włerczin tróšćtowasche. Tak pschindže dženi, hdźež dyr-
bjeschtaj do mery hieč. Włacž móžesche so lėdym wot
njeju dželicž a činjesche, hało byšchtaj do wěšteje smjerče
sčtoj. Cyty dženi khodzjesche kaž w bludže po domje.
Njemóžesche docžatakč, zo by wjecjor był a hnaj domoj
pschisčtoj, a tola so zash bojesche, zo móhlej hało wo-
jakaj pschicž. Zeje bojoscž so jeno z položy dopjelni:
Mikławsch bėchu puschcžili, ale Zakub bjesche wostal.

Nětko hatle so žalosčenjo a stwřenjo zapocza: wona
chychsche z wěstosću wjedžecž, zo Zakub tule dracžinu
njepschetraje. Włerczin rhyčesche napscheczo a prajesche,
zo sebi pola wojakow ničto stawy stónćowacž njetrjeba;
kusť porjada namuknyč pał nikomu njeschodži; sčtóz
chce dobry kšesčezan być, móže to tež pola wojakow
wostacž; a sphtowanja cžlowjek wšchudžom namaka. Ale
Swěrachowa njedafsche ničzomu płacžicž a stonafsche bjez
pschestacža a da so stónćnje do płakanja a mēnjesche,
zo žaneje lubosće ł swojomu džesću nima.

Tak Włerczinej ničzo njewosta, hacž hólca wot wo-
jakow wukupicž. Ničto njebjesche wjeselichy, hacž
Zakub, łotrohož wojeřska služba sčerjesche. Wojeřsku
drastu wšchal budžesche sebi lubicž dał.

Hólcaj bjeschtaj dorosčenaj a nětko jimaj nan wjacy

swobody dawasche, prajicy: nětko móže tu rozom być a njech wuknjetaj, samej na swojimai nohomaj stacj. A Zakuš to tež spěšnje činjesche. Běšche rycznj, křobkły a rady widžany towaršch. Kóždomu po hubje ryczešče, wjedžesche swoje zmyšlenjo zahladžowacj a móžesche so derje do ludžachy waschnjow namašacj. Wón wjele wjedžesche a hiščeje wjele wjach powjedasche. Pjenjezj tež mějesche, dokelž doma liščki honjesche.

Jomu so zdasche, zo po chłch Serbach jomu runjecza pachola njeje. A wón dasche to tež tym začjuwacj, kotřiž telko njemějachy abo tola njerozmjetowachy, kaž wón.

Do cyrkwje wón porjadnje křodžesche, dokelž nan na to krucze dzeržesche. Tež wón pilnje sobu spěwasche, a lubowasche najbóle tajke hłosty, kiž maja wjach žiwjenja. Wón mēnjesche, zo tajki spěw bóle do stawow dychi. Najmjenje so jomu spěwanjo rōžowca spodobasche a wón chychsche pschi tym najradšcho wusnyč. Tež přėdowanja jomu najbóle trochu dołho trajachy.

A Wikkawšch? Tón běšche bóle czichi a njerodžesche wo wjele towarštwu. Wón ryczešche runje won a njemjedžesche telko žortow a tryskow. Haj, Zakuš sebi z nim druhiby žorty zehna. Wikkawšch to czujesche a druhiby křadžnu slyžu romjesche, ale ženje so na njoho njemobcžežowasche.

Do cyrkwje rady křodžesche a wjeselesche so chly tgdžen na njedželu. W božich službach mějesche najmjetsche wolšchemjenje. Njedžela so jomu pschecy jara křetse miny. Njedželste popođbnjo a na wječorach, hđžež domjacoho džeła njemějesche, slyny so za blido a czitasche w knihach. Najbóle to wobžarowasche, zo wjach serbskich knihow dostacj njemōže. A czomuž běšche so w mladosczi pschuwucžiti, tomn wosta hacj do smjercze swěrnj: norwe serfske knihi namašachy we nim wěstoho kupca a najpilnišchoho czitarja. Tak so sta, zo běšche wón nic jeno we bójskich a křchesczanskich wěcach derje wobkřucženy, ale tež we swětnych naležnosczach bóle nazhonjeny, hacj by to pola njemucženoho burškoho człowjeła pytał.

5.

Na w o 3 e n i s t w o.

Swěrachowa pocza z lětami křorowata być a tež Wěrczin pschi džele mustawasche. Toho dla chychštaj so k mērej slynyč a hospodarštwu slynej pschepodacj. Po wjele wuradžowanjach bu wucžinjene, zo ma Zakuš kubko dostacj a so woženicj. Ale to činjesche wjele hłowukamanja, toho by sebi wzał. Běšche czežto ra-

džicj a wuběracj, kotra bě najrjeńšcha a najbohatscha była. Kotraž so staršchimaj spodobasche, njeběšche Zakušej prawa, a kotraž so jomu lubjesche, njespodobasche so staršchimaj. A tak so ze žėitwu dlějesche a ludžo mējachy swoju nuzu z rycžemi a hudanjom, z brachczenjom a wotradžowanjom.

Tola njenadžichy so njeměstocj stōnczi. Zakuš běšche we Wukowje pola wuja na kermušci a na rječach zehna Kufacžec Marju a ta so jomu spodobasche. A wón njeběšche ze slepym wōczlom hładał; pschetoz wona pschetrjedšesche wšchē druhe holch: běšche rjana a rjenje zrosčena a licžka mējesche czerwjene, rjeńšche hacj hđyž bychu barbjele byle. Zeje waschnjo běšche jara hładke a pschistojne. Běšche wjele lēt w městach služila a drascžena běšche pōk wjesna, pōk mēschczansta. A rycčez móžesche tak rjenje a rječowacj hiščeje wjele lēpje. Zakuš chly wječor z nej rječwasche a njepuschczi ju z woczow. Kaž so zdasche, tež wona rady z nim rječwasche.

„Tu abo žanu!“ rjekny Zakuš jduchy domoj. Na zajtra žjewi macžeri swoje myšle a wjedžesche jej tak rycčez a powjedacj, zo běšche wona bōrži na joho boł. Nětko dychbjesche so hiščeje nan za to dobyč. Wjedžeschtaj, zo to trochu czežch a pomatu pōndže, ale ze zhromadnyhmi mocami mēnjeschtaj joho tola pschedobych.

A Wěrczin woprabđže z hłowu wjesche a njehasche nicžo wo tajtej njewjescze wjedžecj: „Njewjesia, kotruž sebi na rječach namašach, njeje wot Woħa pōškana, a mandželštwu, kiž je so z rječemi započžalo, nima božoho žohnowanja.“ Na tajtu rycj pocza Swěrachowa Kufacžec Marju křwalicj, a Wěrczin křwilu na jeje rycze posłuchasche. Stōncznje rjekny: „Šchto, tajtu mēschczanstu pocpulu chce sebi wzacj? To by rjane hospodarštwu byto: do czežłoho džeła so tajtej njecha. Chly džen psched schpigelom stacj a wōłski hładžicj a falčki runacj, to sferje dołonia. Tajtu mōhl na křanepeju po domje nošycj a do schlencžanoho křamorčžla stajicj, kaž swjecžatko. Na deschčiti njesmē, hewal rozmoka, kaž poprjancoma pōpka. Chce křjeni byč a nic burwka. Wšcho je a wšchitko móže, ale čas žiwjenja njebudže dobra burška hospoza. A to je započžatł njepołojnošcze a njepoloja.“

Macj zasty mēnjesche: „Waricj móže; to je w mēscze nawuknyła, lēpje hacj žana holca na wšach. A to je wážna wěc we domje. Wšcho druhe so po czasu da a burške džeło so bōrži nawuknje. Za jeno chce wjedžecj, šchto ty pschecžiwu tej holch mašch.“

Wěrczin nicžo njemotmłowi, ale džešche mjeržaty

won a na polo a podusy swoje mjerzjanjo pschez wob-
hladowanjo rjanych zahonow, na kotrychž so młode
žitka zelenjachu.

Doma pał bėšche wot toho dnja mróczne wjedro.
Wschudžom bėchu pošmurjene woblicja a krótkle wot-
mėlowjenja a žane wjesoke powjedanjo njechafche so wjacy
radžić. Zafub hřowu powšesche a macž bórczeŝche a
Mikławš njemóžeŝche niťomu prawje stupić. Tak to
hřafče ženje pola Swėrachec bħto njebėŝche.

U sħto bėŝche kónc? Mėrczin dyrbjesche do žėntwy
zwoljeć. U tak so naprašćowanja pola Ruťaczec stachu
a wotmėlowjenje bėŝche spolojace. U tak bu slub a
kwas a Zafub psħiwjeze sebi Ruťaczec Marju hafo
młodu mandźelstu na Swėrachec lubko. U wšćem so
jara lubjesche.

6.

Młode mandźelstwo.

Sħto, je dħa Mėrczin wopał mėł? Pola młodych
Swėrachec so wšćitko hać na najrjeńšcho ćzinjesche.
Niťto njebėŝche spėšćniŝci dħžli Marja. Ta jeno tak
po domje lėtasche a bėŝche wšćudžom prėnja a posłednja.
W domje bu wšćitko na rubo zwobrocžane; psħetož
Marja chchŝche wšcho rjane mėćž. Toħodla prošesche
Zafuba jara rjenje, zo by tola nowe domŝke natwaril
a stare zpotorħať, dolełž so w starym ħibacž njemóžeja.
Zafub do toho zwoli, haćž runje jomu starŝej wotra-
džesħtaj. Rjane twarjenje bu stajene a nutŝla rjenje
wuhotowane, zo bėŝche wjeselo, na to ħladacž.

Tež ħewať bėŝche wjesoke žiwjenje. Doma bu wjele
pjećžene a warjene, ćzohožkuli so jim zachcy. Kwasja
žanoħo njepšepušćichju, ħdžž bėchu prošeni. Čžasto
jėdžesħtaj do mėŝta na hoŝćiny a bale, dolełž Marja
wjedžesche, zo je tam wšćitko bóle „fajn,“ dħžli na
wŝach. Zo dyrbjesche so ĩ tomu rjany wóž a grat
kupić, njetrjebam ħalle prajić. Nėtko ħalle mózesħtaj
so mjez ludźimi prawje widžecž dacž.

Pšći tym wosta dħėlo na boť a Marja njemėjesche
ħwile, za ħospodarřtwom ħladacž. U ćzeledži so tež
prawje spodobacž njechafche, dolełž dwoje blido wjedžechu.
Mikławš bėŝche ħizon w prėnim lėcze wótcowŝki dom
wopušćecžil a na ŝlůžbu ćžahnył. Stary Mėrczin so
prócowaŝche, po mocach ĩ lėpšćomu syna dħėlacž a ħo-
spodarřtwo w dobrym rjedže zdžeržecž; ale dwaj poru-
ćzerjej w jednym domje derje njecžini. Mėrczinej so
wšcho njelubjesche, dolełž do prėdħa ħladafche a widže-
ŝche, zo to ĩ dobromu njepowjedže. Sħdžž nėŝħto pra-
jesche, dóŝta njelube wotmėlowjenje. Macžeri zatħka

Marja ħubu z dobrymi kuŝtami, a toħodla wona naj-
mjenje napsħecžjo rycžesche.

Dwė lėcze bėŝħtaj Zafub a Marja w mandźelŝtwje,
ħdžž jimaj Bóħ synka wobradži. To bė wulke wura-
džowanjo wo kńótrach, kotrychž chchju sebi prošćž.
Zafub a Marja chchħtaj ŝħtyrjoch mėćž a baba jimaj
pomħafche. Ale stary Mėrczin kručje napsħecžjo tomu
rycžesche a zaŝtawaŝche stare waŝćnjjo, ħdžž so jeno
třjo kńóťa prošćachju. Baba mėnjesche: „Nėtko naj-
bóle ŝħtyrjoch ħjeru; to je wjetŝche towarřtwo a wjacy
žiwjenja.“

Mėrczin tomu napsħecžiwio: „Wŝħať wóndanjo
kńez farar na to swarjesche a prajesche, zo to trjeba
njeje, ale lėpje je, ħdžž so pšći starym dobrym waŝćnjju
woŝtanje.“

Z kńóćzojtej ħubu wotmėłowi baba: „Ach, ŝħto dħa
ćzi wjedža, ŝħto je pola ludźi waŝćnjjo!“

Mėrczin rjekny: „To wŝħať wón wė, ŝħto je
waŝćnjjo. U ja mam tež za to, zo je pšći tak swja-
tym ŝtutku tajke do porow stajenje ĩ najmjeńšćomu nje-
pšćistojna wėc.“

Zaŝy prajesche baba: „Ach, tam so tola nicžo zle
njeŝtanje.“

Mėrczin jej wotmėłowi: „To nic; ale to stajne
„wón a wona“ so tola njesmė w ħřtwi polėkowacž.
Wħŝche toho je to tajke cuze ponėmŝte waŝćnjjo, kotrež
Serbej njepšćistjeji.“

Tu wali so Zafub do rycž a rjekny: „Njed je
cuze adó njecuze waŝćnjjo; ja so za tym njeprašćam.
Ale mi so nėmŝte waŝćnjja lubja, řaž řym je w mėŝće
widžal a Marja je tež prajila, zo „gebildet“ ludžo
na to njeħladaja, ŝħto su za dħėda a wotku nėħdy
ćjinili. Pšći tym woŝtanje: ŝħtyrjo kńóťa budžeja.“

U bėchu ŝħtyrjo kńóťa, wupilani Nėmcy z mėŝta,
w ruťajcach a z riħelemi; ale Serbjo bėchu bħli a rħ-
ćžachju jara nėmŝti, ale řiħ waŝćnjjo a zadžerjenje nje-
bėŝche runje najpšćistojniŝche. Mėrczinej so w tutym
towařtwje dołħo njepodobafche, a wón so w prawym
ćžasu zħubi.

Sħtož Mėrczina najbóle boleŝche, bėŝche to, zo so
křesćzanŝte žiwjenje bóle a bóle ze swóřby zħubjowaŝche:
na pacžerje so njeďzeržesche a njeďzele buchu jara po-
połojcy swjećžene. U napominanjo nicžo njepomħafche.

Małoho Ćurka mėjachju za pšćiboha, kotromuž so
wšćitka wola ćzinjesche, a ħdžž Mėrczin nėŝħto do toho
praji, dóŝta wot Marje wotmėlowjenje, zo ma so z dħė-
ćzimi mazniŝćo wobħħadžecž, dħžli to wonka na traju
ćzinja.

Šhto džim, zo so wutrobny we Swërachec domje pšchecy bóle rozendžechu! Šakub bësche pšchecy lóžichoho waschnja był, ale pšchez Marju bu halle tał prawje zamjercžany; Mërcžin a Šana pał spoczinašchtaj začuwacz, zo je wumjenkarški khlëb — jërki khlëb.

7.

Na žimnosćzi.

Mitkawsch bësche so ł buram pšchistajik, hdyž so jomu doma wjacny njespodobasche. A to njebësche jomu ł škłodže. Šoho hospodar bësche rozhladny a nazhoneny muž a Mitkawsch pola njoho něščtožłuli nawuhtny, ščtož doma widžal njebësche. Džëkacz dhyrbjesche, ale to Mitkawschej cžežto njebësche. Wołoko kazyč njesmëžachy a to Mitkawsch ženje cžinił njebësche. Wobšhadžowanjo bësche pšcheczëłne a to Mitkawschej najbóle derje cžinjësche; pšchetož tał bësche to doma tež mël. Čželedž wošta tam rady a tež Mitkawsch njepytasche febi druheje skužby. Šoho jenicžki wuhtad bësche do čyrtwoje abo domoj ł staršchimaj, na kotrymajž z čykej wutrobu wisašche a to nětko hiščęze bóle hačž prjedy, hdyž bësche stajnje wołoko njeju. A njemëjesche žaneje winy, swojimai staršchimaj z woczow a z puczju hičž, dokelž bësche cžëstnje a hjež poroka žimy.

Džëkacz lët bësche pola Maščekc skužik a tam tał pšchiwuhtnył, hačo by doma był. A wščitčy joho hačo podwolnoho, sprawnoho, bohobojaznoho cžłowjeła lubowachu. Ale tam njebësche za njoho wobštajny statok. Pšchetož bësche febi njewjestu žhladał a dchysche swoje hospodarstwo załožicž. Š swojim pjenježam, kž bësche z kubka dōstał, pšchihromadžomasche dał a pšchitkadowasche kōžde lëtto něščto wot swojeje mždy. Z kubka njebësche wjele dōstał, dokelž dhyrbjesche so Šakubej pšchezaczjo wolōžicž. A Mitkawsch so z toho njerudžesche, dokelž joho wutroba njebësche ženje na pjenježach a časnych kubkach wisała. Toho dla njehladasche pola njewjesty na kubko a bohatoščž, ale na dobre počinki. A te mëjesche Šokbžic Madlena nadobnje. Wot starščeju bësche nanajlëpje kubkana a jimaj we wščem poskušna. Žahe bësche na skužbu cžahnyčž dhyrbjata, dokelž doma na žimnosćzi njebësche doščž džëła za nju. Macž bësche ju ł burej pšchistajika a tam wošta Madlena čyhy čas swojeje skužby. Džëkacz nawuhtny a njebojesche so žanoho džëła. Wofobna njełhodžesche, ale rōdna a cžista. Žeje pšchistojne waschnjo so wšchitkim lubjesche. Tule dha bësche febi Mitkawsch žhladał a staršchimaj bësche to prawje. Že žëntwu njebudžičštaj khwatakej, ale Madleniny nan wumrje a macž bësche łhorowata. Toho

dla dhyrbjesche Madlena žimnosćž na so wzacz, kotruž bësche jej nan hižon za žimjenjo zapisacz dał. Tał dhyrbjeschtaj Mitkawsch a Madlena sluzicž pšchëstacz a štachu so pšchihotowanja ł kwasej. Mitkawsch so w tutym časju hiščęze wjacny, dhyžli prjedy, w čyrtwi mōdlesche, zo by febi wot Woħa žohnowanjo wuprosyl, hjež kotrohož žane mandžëłstwo žbožownne byčž njemōže.

Kwas bu hjež wulkeje hary a ropota na jednore waschnjo scžinjeny. Tał bu Mitkawsch žimnosćžer na Šokbžic žimnosćzi we Šrōščicach. Wōn rozomnje hospodarjesche a wjeđžesche febi swoju wëčku w rjanym porjedže džeržecž. Pola njoho so prawje žjawnje pokaz, zo mōže cžłowjeł na žimnosćzi žbožownišcho a bóle hjež starosćže a mjerzanja hospodaricž, dhyžli na wulkim kuble, hdyž dhyrbisč so wjele na cuznyh ludži spuščęscęž. Mitkawsch a Madlena bëschtaj hromadžje žiwej, kaž so kšęščęžanškim mandžëłškim pšchistušcha, w lubosćzi a pšchëžjednosćzi. W jeju domje njebësche žanoho njeluboho šłowa kšyščęč a jëre, kšifale woblicžja so tam ženje njepołažowachu. Štara Šokbžina bu ze wščeje šwëru a lubosćju zastarana. Šacz runje w hospodarštwje ničjo pomhacz njemōžesche, ale swojeje łhorosćže dla sama wjele wothladanja trjebasche, dha so mlodej tola ženje njewobczęžomaschtaj a nježadashčtaj jeje smjercze, dokelž bëschtaj pšchewëdcženej, zo febi pola Woħa myto pšchihotujetaj, hdyž bëdnym staršchim lubosćž cžimitaj. Toho dla tež wutrobne šlyžy płašashčtaj, hdyž žemrjetu macž ł rowu pšchewodžęštaj. Dom ždashče so jimaj zapuščeny byčž, hdyž tam staru macž wjacny njemëjeschtaj.

Kał wjele hinał bësche to we Šrōščicach na žimnosćzi, hačž we Traščowje na kuble. Tam bësche nje pšchëžjednosćž a žwada doma, pał z cželedžu, pał njež mandžëłškimaj. Wosebje njelubje žahhadžachy z wumjenkarjomaj. Žymaj bu wotroħowane a wotczahowane, hačo by to dhyrbjačo wobohaczicž. A hubjenišcho hiščęze bu, hdyž bë štara Swërachowa wumrjela. Nětko bësche Swërach cyle wopuščęženy. Ščtož febi sam scžini, to mëjesche scžinjene. Wot mlodeje Swërachoweje nje trjebasche žaneje pomočy hladacz, ta mëjesche ze sobu a ze swojim Šurkom pšchewjele cžinicž. Njemōžachy docžatačž, zo by tež wōn nohi žwrōčžik. Ale dokelž so to nješta, džęšche so wobohomu staromu muzej džëni a hōrje. To bęchu cžežke cžasy za nanowu wutrobu a cžim cžežishe, dokelž bësche nan Šakubej rjane kublescho hjež dolha pšchepodał. A nětko jomu kušta suchoho khlëba njepopschejachy. A to w šufodštwje žana potajnosćž njebësche a kōždy mëjesche Šakubej za žło, zo so tał wot swojeje žony napsčęčjo staromu nanaj ščęžuwacz

da. A budže na kuffach, kiž so mumjenikarjej wottor-
hnu, bože žohnowanjo wotpoczowacž?

Žyma so hižon pschiblizowasche a stary Swěrach
ze zrudobu do pschichodnosče hladasche. Kač bojesche
so dolhich nocow a kač njerznenja, pschetož do wu-
mjenikarstich kachli bu mačo drjewa dawane. „Ach,
hdyž by jeno zasj storo čzopke nalěcžo bylo, abó naj-
lepje, hdyž bych tam byl, hdyž je moja Sana wote-
schla. Ach Wožo! ja nječam na swojoho syna pola
Tebje sforzicž; ale smil so nade mnu a wumōž mje
ž mojoho hubjenstwa.“ Takle wón čzasto zrudnje
pschi sebi zdychowasche. A Bóh wuslyšcha joho pró-
stwu, ale na chle hinasche waschnjo, hacž bēsche sebi
stary Měrczin myslit.

Sunu mjeczor sedzeschtaj Miklawšch a Madlena hro-
madže za blidom a Miklawšch nēschto z rjanthch knihow
čjitasche. Wonka pač wētr homrjesche a nijetasche prēni
snež do woknow. W kachlach čzoply woheńcžl prasto-
tasche a we jstwie bēsche prawje derje. Miklawšch
bēsche w čjitanju pschestał a chychsche wot blida stanęč.
Tu počza Madlena z trochu bojaznym hłosom: „Mi-
klawšcho! Twój nan by tola pola nas ruma mēł.
Tam je tola wschitkim na puczju. Žēsč mamy a ku-
čil je tu tež wšsche. Stary čłowjek wjele njetreba,
hacž kuff sežerpnosče. Mojej staršchej staj zemrjetej.
Tak nječ je wón pola nas na wumjenku.“

Ž hnutej wutrobu rjēthj Miklawšch: „Haj, to
wschal sym sebi tež hižon mjelēčo pschi sebi myslit, zo by
to schto. Hdyž je to tebi prawje, tam hižon jutse pōidu.“

A Miklawšch džēsche do Traschowa t Swěrachecom
a zjewi, schto chce čzinič. A čji jomu jara njewoba-
rachu, hacž runje mēnjachu, zo nan pola nich žaneje
nuzj nima a ničto jomu žaneje kschiwdy nječžini. A
stary Měrczin? Tón wopuschčži z čzēžkej wutrobu sta-
toł, na kotrymž bēsche so narodžit a wotrostł, hdyž
bēsche so prócował a džēkał, hdyž bēsche sebi wotpoczint
na stary džēn nadžak. Pomaču krocžesche zboła Mi-
klawšcha a njemōžesche žanoho skowa prajicž. Hake,
hdyž do Hróšchic pschińdže a Madlena joho pscheczelnje
witasche, pschedrēchu so jomu slyžy a wón pčafasche
kaž mač džēčjo. Ale žane wofomiknjenjo njeje so kač,
zo je so do Hróšchic pscheczahnył; pschetož Madlena
bēsche wofoto njoho, hačo by wón jeje nan byl. Nē-
kotre lēta bēchu takle hromadže živi, hdyž čzas džē-
lenja so bližesche. Prjedy swojeje smjercže prajesche
jimaj Měrczin: „Mojej džēsč! Bóh nječ wamaj tudy
na zemi a nēhdy we wēčnosčzi pčaczi, schtož staj na
mni čzinič.“ Tak wón čžishe wusny.

Ž nim bēsche bože žohnowanjo widžownje do jeju
domu začahnylo a tele žohnowanjo njewotstupi po joho
smjercži wot njeju. Ach, mēšče wón psched božim
trōnom za nej prošesche, a Bóh joho prošēnjo wu-
slyšchowasche.

8.

A a wumjenku.

Zasj su so lēta minyłe. Pola Swěrachec we
Traschowje pač je njemēr a njepofoj pschibērał. Surl
rosčesche we počnej woli a z wobožnoho Surka bu nje-
česantj Surij, počny worakawstwa a njeduschnosče.
Ale staršchej to na nim njewidžeschtaj, ale mēšeschtaj
ludžom prawje za žlo, hdyž so na jeju syna hōrschachu.
Hdyž dyrbjesche nan za njoho doth pčacžicž, dha drje
poswari, ale mač wschitko zahkadžesche a swojoho Su-
rja zamłowjesche. A hdyž bēsche mač wumrjēla, za-
młowjesche so Surij sam a to nic na najmaznišche
waschnjo. Nanowa slepa lubosč wosta slepa.

A Surij myslēsche na žēntwu. Njewjestu bēsche
sebi w mēšče žhladał, rjenje wupiskanu klanku. Bēsche
wjele wofobnych wēcow nawuhtyła a rycžesche cuze
rycže, ale skowa serbski njerozemjesche. A ludžo chychu
prajicž, zo nuzj t kwafej čžeri.

Sakub wotēda Surjej kublo a wučžini sebi mačj
wumjenit, zo tola synka wobčžēžit njeby. Hecž so toho
kač njebudže?

Surij dolho na kuble njehospodarjesche. Žoho žona
ničjo wo burstwie njerozemjesche a na kraju so jej nje-
spodobasche. Po mēšče so jej styskasche. Skōncžnje
naryčza Surja, zo kublo pscheda a z pjenjezami do mēsta
čehnjēsche. Kublo kupidhu cuznich a rozpschedachu,
schtož mōžachu pschedacž; žyhtne muržane kubleschto
pschedachu nēajkomu horatej, a wjeselachu so, zo su
zasj Serba truhnyli.

Tak bēsche Sakub pola cuzych ludži na wumjenku,
a wumjenit bēsche tak snadny, zo na žane pōl lēta
njedofahasche. Tu nastachu Sakubej čžasj tradanja a
nuzj a čžisčezachu joho čžim bóle, dokelž bēsche sebi
prjedy wschitko popšchal, čžohož bēsche so jom zachy-
wako. Wofrjēž tutoho zrudnoho tradanja počza so
na swojoho nana dopomnjēč a spominasche na nuzju,
kotruž bēsche psched lētami swojomu naněj tradacž dał.
Kač wobžarowasche nētko swoju prjedawšchu zaslepje-
nosč, ale to jomu mačo pomahasche; pschetož za njoho
bēsche wschitka nadžija žhubjena. Ani slyžy ani žlo-
bjenjo jomu ničjo njepomahasche a joho tychnosč nje-
wolōžesche.

A tola bęšče runje tale nuža za Šafuba wofobny dar boži; pšchetož wona zhibowafche joho twjerdu hłowu a rozmješčezefche joho zaſtorjenu wutrobu. Šafub počja, ſchtož bęšče jomu prjedy zrędba hdy do myſlow pſchifſchło, na węcžnoſcž ſpominač a w pſchitomnym horju ſo bojecž pſchichodnoho hńęwa božoho. A wón rozpominaſche wucžby, kiž bęšche w młodych lętach ſtyſchał, ale w dobrych dnjach nęhdy do kucžika ſwojeje wutrobhy zeſtorfał. Nętko hałke ſthadzeſche ſymjo, kotrež bęšche tał dołho zahrjebane ležało a Šafub cžinjeſche poſutu a nawukny, ſwój iſchizž ze ſczerpnoſcžu noſhčž. Ze ſnadž duſcha zemrjetoho nana to wot Woħa wuproſhła? —

Hiſchcže junu zaſwęcži Šafubej ſłóncó cžasnóho zboža. Njenadžich pſchindže joho bratr Miłkawſch i njomu a rjekny: „Suby bratſe! ſchto dha tudy nuzu czerpiſch, hdyž móžeſch pola mje bjez ſtarofcže na ſwoju ſmjercž cžalacž? Pój zo mnu a čcu z tobu dželicž, ſchtož mam. Wóh je mje zohnował a namaž budže doſahacž. Njepraj ničžo a pój.“ A Šafub da Miłkawſchaj ruku a hromadže dželſchtaj do Ħróſchic.

Šafubowa ſwěrna Madlena ſpaſche hižon w rowje a dokełž žanych dželči njemęjeſchtaj, woteda Šafub žiwnoſcž Madleninej młódschaj ſotſe a móžeſche ſo z Miłkawſchom z tym derje žiwicž, ſchtož bęšche ſebi w cžaju ſwojoho hoſpodarjenja wuzbytłował. Tež za cyrkej wuſtaji wón rjany pſenjež, kaž bęšche w ſwojej młodoſcži ſebi cžasto wotmyſlił.

Wſchędnje dželſchtaj mumjenkarrej hromadže do božoho domu, kaž bęšchtaj to nęhdy hało dželčiji cžinikej a bratrowſtej luboſcži cžalajſchtaj na ſwoju ſmjercž. O kał rjenje a lubożnje je, hdyž bratſja hromadže byhla!

Nętko Šafub a Miłkawſch na kerchowje porno ſebi wotpoczujetaj a Wóh daž, zo ſo tež w njebjeſchach hromadže zradujetaj.

Njeſwěrnocž ſo ſamu bije.

W cžaju ſtichcžikłetneje wójny (1618—1648) bydleſche w Thuringach zemjan na ſwojim hrodže. Hdyž bęšche zhonil, zo ſo rubježni Šchwejdojo joho wobſedženſtwu bliža, wža ſwoje pjenjezy a najwofebniſche węcž, zo by z nimi do wobtwjerdženoho męſta cžeknył. Dokełž pał męjeſche jeno jedyn wóz doma a wjele cžasa ł cžafanju njebęšche, dyrbjeſche džel ſwojoho ſlębornoho ſudobja w hrodže woſtajičž. Zo pał tele droħe węcž njebhčhu Šchwejdam do rukow padnyłe, ſthowa je do dubowoho kaſchcža, zo by je w piny zahrjebał. Do-

kełž pał cžełki kaſchcž njemóžeſche ſam do piny donjeſcž, zawoła ſebi ſwojoho ſchoſarja a rjekny jomu: „Čcu ſwój hród wopuſchcžicž, pſchetož Šchwejdojo byčhu mi wſchitko wumocowali. Hdyž pał ja cžeknu, myſla ſebi, zo ſym wſchitko ſobu wzał, a njebudžeja tu wjele pytacž. Njemėniſch tež tał?“ Šchoſar jomu ſwědczeſche. — Anjez prajeſche dale: „Dokełž njemóžu wſchitko ſobu wzacž, čcu ſwoje ſlęborne ſudobja tudy woſtajičž a w noč, hdyž wſchitko ſpi, do piny zahrjebačž.“

Šchoſarrej bęšche prawje a zahrjebajſchtaj kaſchcž ze ſlębrom. Pſchėb woteńdženjom poda knjez ſchoſarjeł tſi złote a poruczi jomu, zo by połkad derje wobhladał.

Hdyž bęšche knjez wotjěl, počja w ſchoſarju žadoſcž za tutym ſlębrom ſthadzeč a wón pſchi ſebi wjele pſchemyſleſche, kał móhł tute węcž na ſo ſcžahnyčž. Mjez tym pſchindžeču Šchwejdojo na hród a woſtachu tam na hoſpodže. Šchoſar dawafche jim jeſcž a picž, ſchtož jeno chęchhu.

Žunu wječzor ſedzeſche wojeſtki wyſchł ſam ze ſchoſarjom a wopraſcha ſo: „Prajež mi tola, hacž je waſch knjez wſchitke ſwoje węcž ſobu wzał? Za to njemóžu wėricž.“ Šchoſar jomu wo druhich węcach ryczečž počja, ale wyſchł rjekny kručze: „Njemęſcže, zo mam ſrėdkow doſcž, waſ ł rycži mocowacž?“ Šchoſar jomu wotmłowi: „Haj, hdyž bych pytacž ſměl, bych ſnadž to abó tamie namał.“ „A ſchto wam zađęwa, zo njemóžečje pytacž?“ Šchoſar rjekny: „Woju ſo, zo byſchcže ſebi wy wſcho wzałi. Čhecze-li mi pokojcu wotſupicž, móhł wam nęchto poſazacž.“ Wyſchł ſlubi, zo ſo ſwěrnje z nim dželł, je-li jomu wſchitko poſaza.

W noč dželſchtaj hromadže do piny a ſchoſar wotry pjerſchcž, wotracy kaſchczej wěło a poſaza wyſchlej ſlęborne węcž. Wyſchł zawoła ſebi wojaka a daſche wſchitko do ſwojeje iſtwy znoſhčž. Šchoſar wopraſcha ſo wyſchta: „Ale hđže je moja pokojca?“ Wyſchł wotmłowi: „Paduſche, ſy mi jeno jedyn kaſchcž poſazat a čceſch druhi za ſo ſthowacž.“ Podarmo ſo ſchoſar ročjeſche, zo tam ničžo wjacy njeje. Ale wyſchł rjekny: „Wobwěſchu tebe, je-li zo wſchitko njedaſch.“ A hdyž ničžo wjacy njeſcheradži, bu we piny wobwěſcheny. A Šchwejdojo wotežahnyčhu z rubjenym ſlębrom.

Po nętotrym cžaju wróci ſo zemjan na kubło a njemóžeſche ſchoſarja namałacž. Dželſche za ſwojim ſlębrom hładacž a hlej, tu wiſaſche ſchoſar a ſlębro bęšche prječž. Zemjan ſebi węc pſchi ſebi pſchemyſli a rjekny: „Šchwejdojo maja moje ſlębro, a paduch, kiž je je pſcheradžil, ma ſwoju mždu.“

Wobydlerstwo męstow a wjow, do serbskich katholickich cyrkwojow zafarowanych abo pschifarowanych (pschipołazanych).

Po zakonju wot 15. julija 1863 je kóždy wobydler Łuzicy ze swojej wosobu fararjeje swojeje męch pschipołazany. We wozjewjenju krajskeje direktrije wot 26. januara 1864 je postajene, do kotrych kath. cyrkwojow katholiccy wobydlerjo ewangelitskich wosadow ze swojej wosobu skušceja. We scěhomachym zapisnu su wschitke wšy pomjenowane, bhrnje so žadny katholic we njej njenamatak. Sdžež su katholiclojo, je w poslednim rjadowcu jich mnohosć pschipołazana, kaž je so pschi poslednim liczenju luda wuslědžika. Srijedžny rjadowc połaza mnohosć wobydlerjow; přeni rjadowc pał mnohosć katastrowych cštkow; tola mamy pschipołazany, zo pozdžišcho wutwarjene wobsejdenstwa (tiž so w katastru „a, b, c“ woznamjenjeja), wosebje licžbowane njejsu.

Pšchedspomniny hišće, zo ma Saksa mjež 2,556,244 wobydlerjemi 53,642 katholicow. Z tych je we drezdžanskim wotrefu 14,682; w lipšćanskim 4,812; w cwikawskim 7,7168, a we budyšćinskim 26,980.

I.												
Do Budyšćina. (Do serbskeje cyrkwoje.)	katastrowych cštkow.	wobydlerjow.	katholicow.		katastrowych cštkow.	wobydlerjow.	katholicow.		katastrowych cštkow.	wobydlerjow.	katholicow.	
1.												
Budyšćin	837	13165	1296	Wjellow, wulki	41	225	13	Dubrawka	44	272	—	
Bělschec	35	204	34	Wurich	10	91	—	Stroža	39	224	—	
Cjemerch	13	86	37	Zajdow	19	106	26	Zubniczka, mafa	32	245	—	
Dalich	14	109	30	Zrěšćin	8	50	—	6.				
Děžnitech	26	169	36	3.			Z Bubečjansteje wos.					
Grubjelcizich	23	148	46	Z Bubečjansteje wosady.			Bkócany					
Gruboczich	18	116	2	Bjedrusk			26	123	—	Bukecy		
Mnišchonc	16	109	19	Bobolca, mafa	8	46	4	Cžornjow	36	203	—	
Něwsecy	24	141	27	Bohow	29	165	—	Delant	18	90	—	
Skona Borščc	36	198	46	Bónjecy	21	127	1	Kofwazy	36	216	—	
Sotolca	10	70	—	Bubestecy	59	427	—	Koprcy	36	211	—	
Židow	251	2507	326	Debsecy, mate	40	208	3	Lejn	32	156	—	
2.												
Z Michałsteje wosady.				Debsecy, wulke	41	224	7	Rust	51	308	—	
Bobolch	16	102	10	Dženitech	1	16	—	Wjesćichy	46	250	1	
Bogantecy	7	45	9	Hajnich	21	185	—	Njeczin	26	147	—	
Bórt	15	142	—	Hórka, horna	51	289	7	Pomoroch	26	186	—	
Brězow	22	125	1	Žitoch, horne	41	207	—	Rachlow	44	242	—	
Cyžecy	7	46	—	Kóžky	33	163	—	Robecy	36	226	—	
Cžichonich	29	176	5	Khójnica, wulka	12	54	—	Sowrjecy	25	118	—	
Dobruscha	35	251	3	Khójniczka	4	35	—	Čhelecy	9	74	—	
Dotońca	6	36	—	Lejno	13	82	—	Trjebjenca	32	178	—	
Hownjow	17	122	1	Lubjenč	8	51	—	Wabecy	18	123	—	
Jeitlec	45	261	1	Rošlich, cžorne	43	208	10	Wawecy	20	109	1	
Kina, delna	34	247	5	Raschow	27	269	30	Wujejdl	50	265	—	
Kina, horna	8	90	14	Rozwodecy	60	355	—	Wyšoka	7	31	—	
Libuchow	19	116	6	Spěš	21	185	—	Žornosyki	30	140	—	
Matsecy	20	114	20	Supow	4	26	—	7.				
Nadžanecy	12	93	1	Zahor	16	119	—	Z Sobžisťeje wosady.				
Pšahišecy	4	53	—	4.			Bkowansecy					
Raboch	10	50	1	Z Budyšćinskeje wos.			Bkowansecy, nowe					
Ratarjecy	13	82	6	Budyšćin	41	247	1	Běčjichy	27	118	—	
Scijjecy	10	97	1	Pšahiwecy	38	262	1	Dołborch	19	116	1	
Tělanj	12	90	1	5.			Borščc, horna					
Wjellow, mafa	20	111	4	Z Wartkeje wosady.			Borščc, mafa					
Wjellow, kolonija	35	524	—	Wart			80	507	—	Brěza		
				Bukownja			44	311	—	Bušericy		
								Čžehoricy		19	108	6

	katastrowych cjłkow.	moździerjom.	katolickom.		katastrowych cjłkow.	moździerjom.	katolickom.		katastrowych cjłkow.	moździerjom.	katolickom.
Darin	11	72	—	Demjany	53	252	—	Kwaczych	44	351	?
Debiskow	7	58	—	Demjany, nowe	12	57	—	Maleszechy	103	671	2
Debricecy	5	41	—	Drjeczin	32	157	—	Plusniececy	38	256	—
Dobranecy	10	70	—	Druztecy	8	59	—	15.			
Dzimoczichy	21	104	—	Gnaszechy	45	285	1	3 Nosajisłeje.			
Hobzij	84	561	5	Holca	34	181	—	Jama	12	61	—
Hunjom, delny	10	80	—	Hunczerichy	24	112	—	Krapow	20	111	—
Hunjom, horny	17	99	12	Huska	72	411	16	Kosaczichy	15	123	—
Zanecy	9	66	1	Huska, mata	18	88	—	Spitaky	30	165	—
Kanecy	12	93	—	Koczica	10	57	—	Trusecy	23	139	—
Karlsdorf	21	81	—	Kofern	29	158	—	Walomy	27	175	—
Koblea	13	72	—	Mjedzowc	29	151	6	16.			
Leschawa	10	50	—	Noslicy, hese	22	130	—	3 Porščejansteje.			
Lutejicy	18	123	—	Nowa wjes	59	325	—	Boszechy	50	234	—
Myschecy	13	92	—	Stonkecy	11	84	3	Konjecy	19	157	—
Njezdaschecy	34	208	8	Warnaczichy	50	270	—	Krafecy	38	235	—
Noslicy, czerwjene	40	201	—	12.				Kunščichy	15	105	—
Poczaplichy	19	113	—	3 Kettlicjansteje.				Kupščichy	35	218	—
Praba	6	46	—	Běleczy	26	188	—	Lěton	12	96	—
Prastow	15	69	—	Dajin, wulki	99	507	—	Porščichy	81	487	1
Prěczecy	14	121	—	Hłusčina	32	289	—	17.			
Semichow	27	151	—	Zawornik	1	2	—	3e Smilnjansteje.			
Smochczichy	22	121	1	Karlsbrunn	43	245	—	Semicy	50	419	—
Spótecy	49	308	—	Kettlicy	100	624	—	Smilnja	116	699	2
Wjeltow	21	117	—	Korecy	35	251	—	Smilnja, nowa	13	90	—
Ziczin, maty	17	118	—	Kundraczych, serb.	37	213	—	Trjechow	52	248	—
Ziczin, wulki	38	188	—	Kunwica	23	112	—	Tunicy	29	172	—
8.				Luchow	19	134	—	18.			
3 Grodzisłchjansteje.				Luwoczichy	33	238	—	3 Wósporksteje.			
Běta hora	21	122	—	Mucznica	20	100	—	Malezczichy	63	379	—
Brězecz	17	95	—	Njehań	17	94	—	Wosport	216	1215	—
Drozdij	49	330	—	Njeznarowy	17	123	—	II.			
Grodzislchjo	62	340	—	Pawlecy, serbske	38	220	—	Do Ahroščicze.			
Kortnica	25	155	—	Nadmercy, małe	32	230	—	1.			
Njedhoru	33	214	—	Nózan	46	253	—	Zafarowane.			
Nakojdny	59	326	—	Sobosł	29	272	—	Baczoń	10	73	64
Stanecy	23	127	—	Stwěščin	5	36	—	Cyhelnica, stara	14	51	51
Wichow	29	180	—	Wopalen	30	171	—	Czasecy	11	64	60
Worcyn	29	199	—	Wujer	28	214	—	Czornech	5	47	38
Wujezd	11	89	—	Wujezd	45	262	—	Haty	9	46	46
9.				13.				Hora	23	108	81
3 Huczinansteje.				3 Kotecjansteje.				Hórki	43	184	177
Brězyna	43	222	—	Kotecy	68	334	—	Hrańca	10	53	53
Hlina	46	234	—	Žarki	30	207	—	Jawora	19	105	101
Huczina	57	333	7	14.				Kanecy	13	84	80
Lenjeshow	21	118	—	3 Maleschjansteje.				Kopczin	3	36	35
Nowa wjeska	35	175	—	Borščez, hšhwa	29	116	10	Kozarčy	11	69	65
10.				Brězyna	39	199	—	Kufow	71	321	305
3 Hucšjansteje.				Dobroschecy	28	165	—	Ahroščiczy	82	497	475
Birkeroda	17	89	—	Dubrawa, mata	9	44	—	Lejno	15	113	50
Brězyna	20	105	2	Hórka, delna	54	382	3	Rihoń	2	25	20
Cofow	24	136	—	Jeschicy	7	55	1				

	katoličarjov čistov.	moždlerjov.	katoličov.		katoličarjov čistov.	moždlerjov.	katoličov.		katoličarjov čistov.	moždlerjov.	katoličov.
IV.											
Do Radworja.											
1.											
Zafarowane.											
Enb	3	11	11	Boranecy	21	125	75	Pšezdrjeń, mały	4	13	—
Mikoczy	25	156	143	Bronjo	20	95	80	Pšezdrjeń, wulki	11	57	—
Roma wjeska	34	139	135	Dubrawa Cupjan.	14	66	5	Wbohow	16	91	?
Mufnicy	7	79	69	Kamjenjej	28	182	107	V.			
Panczy	27	152	146	Lutoweż	18	106	37	Do Rałbic.			
Pozdech	8	57	49	Cup-j	25	127	10	1.			
Prawoczycy	9	53	49	Merkow	23	164	63	Zafarowane.			
Smjeczkecy	35	196	164	Radwor	109	574	475	Konjecy	33	197	193
Swinjarnja	22	118	118	2.				Pašt	16	72	68
Wtencica	12	59	57	Pšchibžłene.				Nowoslicy	22	125	122
Worskcy	72	322	321	Khelno	56	298	112	Rałbicy	43	247	247
Wudwor	26	138	137	Strojischcjo	3	27	20	Róžant	27	147	147
Zyjicy	8	62	58	3.				Sernjany	30	122	122
2.				Z Klufčansteje.				Smjerdžaca	33	154	145
Z Sobzijskeje wosab.				Brėnjenjo	27	127	74	Schnow	53	254	235
Gžeskecy	12	88	22	Gzelchow	21	115	1	2.			
Sulshcycy	22	119	26	Dubrawa, wulka	31	188	7	Z Njewačibžłsteje.			
3.				Jatjob	31	180	1	Kořlow	21	92	64
Z Njewačibžłsteje.				Kislica	33	136	—	Niža wjes	13	63	6
Banecy	13	114	20	Kluffsch	59	388	1	Scheshow	54	283	—
Bóšchicy	34	154	25	Kobjelnja	24	106	1	3.			
Bóšchicy, nowe	17	66	12	Komorow	35	169	1	Z Račecjansteje.			
Dobroschicy	30	133	111	Kupoj	17	119	2	Zanecy	21	77	—
Pařlow	18	81	25	Lichau	42	215	—	Zitt	25	129	24
Zajeńca	57	282	177	Nowa wjes	35	175	—	Kamjenjej	31	176	—
Liřcha hora	4	25	5	Pekpica	19	103	—	Komorow	61	388	—
Eufcj	20	115	51	Ruhethal	8	41	—	Nowa wjes	16	98	—
Eufcj, nowy	15	80	17	Zathow	17	94	—	Račecy	159	994	34
Njewačibžłko	70	449	9	Zdžarki	30	148	—	Trupin	21	114	21
Wtėrow	15	83	11	Zdžer	42	223	77	4.			
Wutoczy	11	75	18	3 Minakaŭsteje.				Z Wóřincjansteje.			
Zarėcz	27	139	13	Dutowka	1	2	—	Debrech	34	175	4
4.				Drobny	21	117	—	Zitro	53	297	1
Z Wujezbžansteje.				Ėath	17	93	—	Řeřka	44	227	—
Wucžecy	10	72	15	Ėhrořt	19	101	2	Ėtařkow	30	212	1
III.											
Do Njebjelcizc.											
1.											
Zafarowane.											
Njebjelcizy	39	248	224	Ėhrow	30	180	—	Tradow	19	107	—
Pažlicy, serbŭste	38	174	168	Ėomř	27	150	—	Wóřink	63	424	63
Pěřecy	41	201	167	Ėinakař	50	305	2	Wyřoka	50	279	15
2.				Ėřow	64	313	5	VI.			
Z Kamjencsteje.				Wjeřel	30	168	—	Do Ėpřitala.			
Ėjornow	39	243	1	5.				1.			
Pažlicy, němřke	50	286	13	Z Njewačibžłsteje.				Z Kamjencsteje.			
				Dubrawa Ėoleřch	18	90	—	Bambruch	45	244	—
				Ėoleřchow	20	113	4	Bėřa	47	278	—
				Ėřbnica	13	62	—	Brėžnja	109	646	11
				Ėřajow	34	178	44	Brunow	44	263	32
				Ėahow	30	180	—	Ėelenau	58	339	—
				Ėomř	9	37	—	Ėennersdorf	28	162	—
				Enb	65	347	31	Ėőznica	13	65	—
				Mitkecy	11	77	16	Ėėřow	35	272	—
				Nowa wjes	34	150	—				

	katolrompč čifrom.	wobpberjom.	katolifrom.		katolrompč čifrom.	wobpberjom.	katolifrom.		katolrompč čifrom.	wobpberjom.	katolifrom.
Ramjeńc	595	6406	191	8.				5.			
Kschidow	22	151	—	3 Wultohrabowsteje.				3 Hauswalbsteje.			
Kunnersdorf	53	261	—	Bulerech	52	291	—	Brėtnik	258	2075	6
Lepfaryecy	80	381	—	Grünberg	19	98	—	Hauswalbe(Wufow)	191	1331	1
Liebenau	21	118	—	Grabow, wulki	60	327	9	6.			
Kohrbach	7	39	6	Grabowka, bróžna	61	365	—	3 Palowsteje.			
Schpitale	29	232	24					Palow	33	206	1
Schumbach	34	186	—					Schumborn	91	472	—
Schwoßdorf	35	207	—					Stachowy	55	275	—
Wufecy	29	191	—					7.			
2.				VII.				3 Potcžništeje.			
3 Bifchheimsteje.				Do Botrowa.				Friedersdorf	74	411	—
Bifchmo	130	858	4	1.				Potcžnica	417	3479	35
Häslisch	52	324	—	Zafarowane.				Steina, delna	96	641	—
3.				Nowe město	4	21	11	Steina, horna	144	932	—
3 Zazonsteje.				Nowy dwór	20	96	43	Thiemendorf	70	691	—
Gotschdorf	48	271	—	Botrow	48	282	263	Wollung, czjška	37	276	—
Zazonca	66	377	—	Zurich	24	143	74	Wohorn	265	1795	2
Keitfch	29	155	—	2.				8.			
4.				3 Frankenthalsteje.				3 Porchowsteje.			
3 Kinsportsteje.				Frankenthal	219	1275	3	Porchow	305	1737	11
Hufschnica	7	36	—	3.				9.			
Gräfenhayn	50	301	—	3 Gersdorfsteje.				3 Prótčzansteje.			
Kinsport	241	2020	18	Gersdorf	177	993	1	Prótč	74	438	9
Lausnitz	89	558	—	Mährsdorf	52	275	—	Walowj	2	31	1
Stenz	29	146	—	Weißbach	39	234	—	10.			
5.				4.				3 Ramnowsteje.			
3 Nyčbachsteje.				3 Galfchtrowsteje.				Ramnowj	214	1260	1
Lichtenau, delny	45	246	—	Dobrit	13	67	—	Röderbrunn	11	84	—
Lichtenau, horny	165	947	—	Galfchtrow	232	1278	21	Schaudorf	21	99	—
Reichenau	58	308	—	Jědkow	23	120	6	11.			
Nyčbach	97	593	—	Kincz	51	270	—	3 Wuježbansteje.			
6.				Krjepjecy	25	144	42	Wufowc	6	36	—
Ze Smorkowsteje.				Dffel	12	70	—	Škupońca	11	80	—
Smorkowj	84	467	—	Pobručz	9	44	—	Jělca	23	155	11
Weißbach	32	173	—	Rehnsdorf	9	50	—	Kaschecy	18	98	50
7.				Kufchica	51	317	—	Ledziborecy	21	104	—
Ze Schepnicsteje.				Talpenberg	10	65	—	Njerabecy	14	48	4
Grabowka, zelena	51	324	—	Wjellowj	21	117	—	Panecy	22	122	—
Kóžle	42	271	—					Wofyř, mařy	12	67	—
Schepnica	56	271	—					Wofyř, wulki	36	213	—
								Wuježd	51	286	2

Wjelarſki khlėb.

Měřčezanſka Injeni wobhladowaſche pola a widžeſche, zo tam hnoj rozkibuja. Wcžpna ſo wopraſcha: „Čoho bla dha tajki ſmjeržaty njerjad po polu tſchafeja?“ Durowka wotmłowi: „To ſo žitej hnoji, zo by pra-

wje roſtko.“ „A z tajtoho žita pjeczeje khlėb?“ wopraſcha ſo měřčezanſta. „To ſo wě!“ wotmłowi wjeřna. „Nó, tať ſebi ja naſch pjelarſki khlėb khlawa- lu; tón njeje tať njeřchwarń!“ prajeſche mudra měřčezanſta.

Błote słowa

zhorta bamža Piusa IX.

Pšchedspomnjenje. Lubošć kšheščjanow napscheczjo swjatomu wótczej roščje z pšheščezhanjemi, kotrej jomu joho nješpšheczelojo pšchihotuja. Pius je jaty a tola poškucha chły swět z kędžnosću na joho słowa. Sym tudy najwážnišche rječje zhromadził, kotrej je swjaty Wótc we zaúdzjenym lěcze pšchi wšchelafich pšchiležnosćach rječał. Su to powucjace, tróšchtowace, zbudžowace słowa, kotrej najwážnišche prafšenja našchoho čzasa naspominaja.

1.

Hdyž běchu so wobhdlerjo Leoninškoho města (kíž je wokoło Watikana) 13. novembra 1871 ł bamžej podali a jomu swoju poddansfu swěru wuprajili, rjetny jim Pius: „Zara lube je mi wopofazmo wascheje nawoprawšeje poddatosće a swěrnejje pšchwišnosće, wofebje, dokelž seje to wy, kotřiz wokolnosć Watikana wobhdlecze. Wy seje měli pšchiležnosć, pod nowym knještwom pšchirunanja czinić z prjedawšchim knještwom a wy seje spózuali, kať derje sym ja z wami mēnik. A hdyž so tu a tam pjanka njez pšheńcu namaka, Wóh tola njedowoli, zo by pjanka pšheńcu podušła. Dzeržće so kručje swojeje wěry, zwoštawajće we modlitwje ł knjezej, dowěrcze so Zomu: wón wšchitko ł lěpšchomu powjedze, a džen dohycza joho wěry pšchindže a rozeczěri czmu, kotruž nješpšheczeljo wěry po wěcznym mēšje rozšchěrcjć so prócujaja. We waschich modlitwach pošhlnej was knjez a daj wam žohnowanja.“

2.

Hdyž bē italske knježerstwo swój sejm w Romje wotewriko, podachu so prěnju njeđzeli adventa zemjenjo a mēšchćenjo ł bamžej, zo bychu nješpolojnosć zeběžkarštim knježerstwom wuprajili. Bamž jim wotmłowi: „Chyrkej je wot swojoho zapoczatka bēdženja mēla a dohycza swjeczika. Hdyž běchu nješpšheczeljo boži zbōžnita na kšchiz pšchibili, dyrhješche pšchi kšchizju stejach romski wojał Rhrystusowe bōjštwowoznacž, a czródy wczipnych wopušchczichu Golgatha, na wutrobu so bijo. Wot tutoho čzasa je chyrkej wjele bēdženjow mēla. Ałe Wóh je ju na staku natwaril a wón chce, zo by tale staka kruta byla a moč hele ju nješpšchemocowake. Najprjedy pokrjepješche zemju krjej martwarjow, hrajeńch romske buchu z tutym, „šmjo kšheščjanow mjenowanaj

krjeju pšchemacžane. Stěncžnje so wukrutnikojo (thranajo) zhubichu, katam wostubdži so jich dželko a chyrkej dōsta dohyczo a pokoj. Na to pšchindže dolhi rjad bēdženjow napscheczjo bēdnistwam, potom namocowanja kšžorow: ale pšchecy dohymasche chyrkej. Dženja njeje wjacj wo martraškej krjeji rječ, dženja njemōže žane bēdnistwo chyrki wšchodžecž. Ałe bēdženjo je nic napscheczjo dželaj, ale napscheczjo chyrkej chyrki wložene, a brōń su nowotarške myšle. Z tutymi šredkami chedža Rom, kiž je po słowach bamža Leona „stōk wěrnosće,“ ł šydku wšchitkich bēdnow scžinić. Ałe tež z tutoho bēdženja wuńdže chyrkej z dohyczom. Zawdať toho su czesčžowanja, kotrej so bamžej dawajaja, a katholicsta młodžina, kotraž chce swoju krjej za chyrkej pšchelecž. We pšchitomnym wojowanju pať je pšchězjednosće trjeba. Tať dha njech so katholicjo wšchěch krajow z tymi we Romje žjenocžaja, zo bychu bēdženjo bože bēdžili. Pšchězjednosće a wutrajnosće je trjeba. Njeuwžitne je, wo wujednanju rječecž; pšchetōž chyrkej njemōže so z bēdnom wujednacž. Bamž njemōže so wot chyrkwe dželicž, a podarmo je, wēšte wobrazh*) na wofnach wustajecž, wēšte wobrazh, kotrej maja bamža wonjeczesczicž, kotrej pať jeno tym šchodža, za kotrhčž su dželane. To je podarmo, pšchetōž Wóh a Belial, swětko a czma, wěrnosć a kža so njemōžeja wujednacž.

Za Boha prošcu, zo by mi mōc dať, zo bych kruty wostať, wam pať šlynosć, wutrajnosć a pšchězjednosć we bēdženju.“

3.

Na zbožopšhecžaja, kotrej buchu hody swj. wótczej wot zemjanštwaja a mēšchczanštwaja romškoho pšchinjesene, wotmłowi Pius:

„Madžije a pšhecžaja, kotrej je mi senator (wšchšchi zastojnik) we mjenje mojich lubych Romjanow wozjewil, su mi wēšte znamjo, zo wasche najnutškwonišche czurčo wam praji, zo wēcy tať wostač njemōžeja. Madžijeim dha so wšchitcy toho, a to czim bóle, dokelž dženja swjedžen swjeczim, kotrhž nas na to dopomnja, kať bēšche romske kšžorstwo tamnych czasow podobne nēczijšchomu knještwu we Romje, mjenujch we tym, zo bēšche tehdomne towarštwow na najwšchšchi wjeršchł njeporjada, rozwuzdženosće a natadžanja dōšchlo. Dobre a prawje myšlance wutroby tež tehdom wofachu: Rosujcze njebojesa z wšchitkosće a mroczele njech deschczujaja Sprawnoho!

*) Na tutych wobrazach wjeze so bamž z Wiktor Emmanuelom a dzeržitaj so za ruku.

Tež tehdom žadachu množy, zo by so bježbóžnosćzi mjeza stajila. W tym samym času poručzi křezor Augustus zlicžbowanjo luda. Hdžj tale poručnosć do Nazaretha pschindže, dyrbjesche swjaty Bóžef ze swojej swjatej towarščtu do Bethlehema hieč. Tu móžu wam słowa wospjetowacž: Bože słowo dopjelni so hacž do poslednoho pisnita. — Wot Boha běšče postajene, zo dyrbi Wumožnik cžlowjestwa, založer praweje wěry na zemi, w Bethlehemje na swět pschincž. Hdžj nětko k pošlnje-
nju naschich nadžijow, njeporjad a bježbóžnosć, kiž je so w nowišchim času we wěčnym měsće zamjedła a hdžez so džensa kja předuje, hdžez so muczerjo njewěry prócuja, młodžiznu skazyč, hdžez so wopacžne a hellske zasady rozščerjeja, pschirunam z časom tamnoho zlicžbowanja ludow pod Augustom, (pschetož tež tym, kotřiz džensa tudy w Romje rozřazuja, je do myšlow pschischko, lud zlicžbowacž dacž): dha njemóžemy nadžiju zhubič, zo tež my swětlo a wěrnosć wohladamy. To je cžim sferščo móžno, dolečž běšče tehdom licžba tyh, kotřiz Boha prošachu, wjele snadnischa, dhyžli džensa, hdžez so w tutym měsće, po chkej Stalii, po chkej Europje, haj po chčym katholicim swěće Bóh wo zakit swjateje cyrkwje prošy. Sprawna nadžija, pobožne žadanja, zo by so žadlawy napohlad pscheměnik, kiž nam swět nětko poslicza — zenidu so, kaž tehdom, ze zlicžbowanjom luda. Wocžakujmy dha cžim bóle wot smilnosće božeje, zo so tež nětko, kaž tehdom, tónle žadlawy napohlad psched swětłom wěrnosće zhubi. Wocžakujmy to wot swěrnej wěry ludow, wot pschjednosće wschittich dobrých. Haj, nadžijemy so a njedwělujmy, zo budže Bóh nas tróšchtowacž. Psched wjach stotytkami pschindže muž počny křóbkosće, wustojnosće a krutosće z horow šchpaniske krajiny a poručzi wěriwomu ludej, zo by Schpansku wot turlowskoho počměšaca wumožil a kraj z nowa do křesčansko, derje katholicoho pschemobročil. Wocžakujmy dha wot wěry, wot nabožnosće ludow, zo so tajke džiny wobnowja. Zo pak bychmy wusřschjenje tajkich próstwow dostali, njepšchetaicže so modlicž, zo by so Bóh we swojej smilnosćzi na nas dopomnik. Tohodla pozběhujy swojej woczi k njebjesam a praju Knježej z modlenjom: Knježe, Ty sy tule winicu stworil a sadžal. Wona Tebi křušča, dolečž je z křeju japoschtołow napowjena, z křeju wjele thyfacow martwarjow potrjepjena. Ty sy ju sadžal. Ty sy tule zemju wobdžetł a z čistoscju mucžby, ze swjatosčju pschilladom, kotruz sy do wutrowow tello pobožnych mužow zaschčepil, kotrychž sy do

swojeje winicy počtal. Pohladaj z wócžkom milosće a smilnosće na nas, pozběhni swoju pravicu a požohnuj swój lud, kotryž je Tebi a tomu, kotryž wot Tebe pomoc, wumoženo, hnadu wocžakuje, tał njesčoncžnje drohi. Žohnuj swój lud na čěle a na duschi, žohnuj joho swójby, a Twoje žohnowanjo podaj jomu počoj. Žohnuj wschittich katholicich křesčzanow, kotřiz po chčym swěće k pomozenju duchow na wumoženju wot wschoho zloho džěłaja, kotrez na wschudžom doma pyta. Žohnuj jich we tutym wotomiknjenju jich žiwjenja, kaž tež we hodžinje jich smjercže, a scžiu jich hódnych, zo bychu we paradizu do wěčnosće žohnowani byli.“

4.

Na zbožopschecza, kotrez 19. januara wuczerjo romskich wysokich mucžerjow swjatomu wóccej wuprajichu, wupraji bamž scžehowace słowa, wazne za wschěch, kotřiz su muczerjo młodosće: „Kaž měschnik, tał ma tež wucžer, njech je duchowny abo nic, jara cžežke zamkowjenjo we nastupanju wot njoho wudžěleneje mucžby. Bóh dawta starščim džěczi, wazny zamdal swojeje lubosće. Tuczki pak dowěry najdróžsche, schtož je jim Kenjez we jich žiwjenju na zemi podal, wucžerjam, dolečž je sami rozwucžecž njemóža. Woni sa nadžija, zo dawana wucžba wutrobny jich džěczi nježlazny. Čžini-li pak to wucžer pschěz pschednoschenjo wopacžnych mucžbow, pschěz wschelake wuprajenja we wobkřadže ze swojimi wucžomcami, kiž jomu staršči, kiž jomu Bóh dowěri, pschehřěšči so wóu nic jenož pschecžiwio swojomu najwyschschomu sudnikaj, ale tež pschecžiwio starščim, pschecžiwio młodžinje haj pschecžiwio chłomu cžlowjestomu towarščtwaj, a je křostanja hódny, byrnie by jomu tež tudy na zemi cžeknył, haj byrnie by so tež pschěz runjezmyslenych wuznamjenowal. Powołanjo wucžerja džěczi abo młodžencow je wysoke, rjane, cžešće hódne, a pčoby, kiž swědomith wucžer wocžehnje, su najrjejšche, najwyschschemyto. Wostanče kruzki we wěrje, lubi sywojo, waschoho a waschich wucžencow wěčnoho zboža dla, dolečž wucžer, kiž so we wěrje křabla kaž ščžina we wětřiku, njemóže svoje powołanjo zastacž. Husto je so prajicž zwěriko, zo wěra wědomosčam a potrocžowanju we wužitnych naležnosčach cžlowjestwa schłodži, mjez tym hacž je tola runje křesčžjanstwo wchschu wědomosč wudospočniko a sebi najwosobnische zaschžby wo nju dohčlo. . . . Wopacžne mucžby, kiž wucžer rozřywa, křenja so, kaž pjanka, a byrnie tež dobre symjo druhich wucžerjow cžisče njepodusyke, schłodža tola njesčoncžnje wjele

dobromu hymnjenju, kiž mōže potom jenož pod zadžewkami roscj a zralicj. Tohodla njech Najwyschšchi wasche kroczele wjedže, njech wam mōc a wobstajnosć wudželi pschez swoje žohnowanjo, wo kotrež ja za was prošču.“

5.

Šbhž bčhu 29. januara nanojo z dweju romsteju wofadow swoje počeseczowanjo wuprajili, wotmkowi jim Pius: „Winica je chrtej. Dželaczerjo smy: ja, wy a wschitch wěrini. Wōh je nas pōstak, zo bychmy dželali a zo by našche dželo pldy njefo. Wuczba duchownych, rada nanow, postuchnosć pōddanow, poruczenja wyschnosćow njesu pldy. Manam je w tutym časju trjeba, zo bychu Boha proščli, zo by wōn jich džeczom swōj wofebity zalit dał, zo njebychu do mocy padnyše zahubjacomu njepšcheczelej, kotryž po hach swjatoho mēsta thodži, zo by wēru zničowal. Wy macze nētko bēubawšte wučernje a žhromadžizny, kotrež t njepočinkam wabja. Macze nowinarstwo, kotrež Khrystusowu wēru hani a prēje. Mamy dha so my kaž ze zwjazanymaj rukomaj jim pschepobadž? Nē, jeno tōn budže trōnowany, kotryž je prawje wojowal. Krōna njesmjertnosće budže cžim rjeńšcha, z cžim wjacy prócu je wudobyla. Tohodla stupmy Khrōble pod božim zalitom do winicy. Wy pał njepšchestawamy Boha proščj a wēscje zesłhadža džej, hđejž budže so prajicj: „a bu wulka cžiščina.“

6.

Šbhž bēšche so z mēcca na pođra tysaca ludži z Roma so wofoko swjatoho wōtca žhromadžiko, prajesche jim Pius: „Wy scje pschischli, mi pošplnjenjo pschinesć. Ja so wam džakuju. Wy macze prawje: žbōscje so na zrūdne waschnjo podwojuja pschez njeđjalnych a bježbōžnych synow chrkwje, kotřž napscheczjo swojej maczeri a napscheczjo wērje wojuja, hać runje buchju wot chrkwje jeno z dobrotami napjelnjeni. To ničjo nowe njeje. Z wulkadowanja džensischoho scje- nja scje styšcheli, kał je knjež džimw cžinik, bože stowo wuczil, a kał jomu mnozy z najczornischim njeđjalom pľaczachu, kotřž bčhu podžal božeje hnady dōstali. — Tola, boža smilnosć je wulka. Toho dla so zo mnu t wjescchnomu modleje, zo by wōu tutchy zabudženych rozšwēllik a zastj t stablej domjedł, wot kotrohož su so wotbēželi. Gladajcje pał so tež, zo zawjedzenju a spytowanju njepodležicje, kotrež wam džel wschēdnoho nowinarstwa pschihotuje. Nowinarstwo na wschelat

waschnjo skutkuje: kšchescjanške nowinarstwo posticjuje wam nēschtožkuli spomožne a wužitne, njekšchescjanške nowinarstwo wušywa hymjo šķazenja. Tene pomyškuje blyščj wēry, druhe jōn hani a zanicjuje. Tola, hać runje su naspomnjene žbōscje wulke, njebojce so; pschetož Wōh was napscheczjo wschitkim njepšcheczlam chrkwje zakita, je-li zo swērni we wērje zwostawacze. Zawērno wam praju: bhrunje knježerstwa chrtej pschez zapēcjo a haujenjo pschescžehaja, njezamōjeja tola chrtej zničicj. Ale tež we bēdženju napscheczjo žbēžkarstwu ze swojej brōnju ničjo njewuškuluja: pschetož, wone su puć prawa a sprawnosće wopušchcize. Teno z tym je Wōh, a jeno tomu dohycjo popšcheye, kotryž joho postucha a cšescjuje. Katholik znaje svoje winwatosće napscheczjo tym, kotřž joho wobknježa, a wōn je w scžerpnosći dopjelnja, bhrunje cži je zanjerōđeja, kotřž dhrbjeli tež na swoju winwatosć spominacj. Ja mam pravo a winwatosć, zo tał rycju. Mam pravo hafo scžehowal swjatoho Pētra a namēstnit Khrystusowy na zemi. Ja tute pravo t zbožu cžlowjeiskoho towarstwa wufonjam; ja je wufonjam tež t zbožu tch, kotřž swoju winwatosć njepōznawaju. Ja tudy t wam rycju, ale pscheyu, zo by to, sčtož wam prajach, so dale wozjewiko. Wōdblecje pał so zo mnu t Wjescchnomu, zo by zabudženych rozšwēllik. A ja Knježa za was prošču, zo by swoju ruku nad was wupšchestrjeł a was žohnowal.“

7.

Pōskanstwo ze wschēch krajow Europhy kšchescje 13. hapryla scžehowace stowa: „Dolež wy žadaschcje, zo bych katolikam wschēch krajow japoschtoke žohnowanjo wudželik, dha wofam žohnowanjo z njebies dele najprjedy na Portugalsku, dolež je wobwōdčestwo tutoho kraja tał wubērne. Modlmj dha so hromadže za tutōn kraj, kotryž je pod žym wulrutnistwom (tyranstwom) swobodomurnistwa. Ja žohnuju Šķpansku, tutōn kraj, z kotrohož je telko Swjathy a kotryž so dołhi čas pschech we žbēžkarstwe namala. Ja žohnuju Francowsku, kiž je tał bohata na nadobnych duchach. Ja Boha prošču, zo by tōnle lud žienocjeny a pschezjedueje mysle swōj puć namalał, zo bychu stronistwa na wēcžne so žhubike. Tam je strona, kotraž so mocy bamža pscheyara boji: tale strona njech spōznaje, zo bjez ponižnosće žana strona njemōže spravna być. W Francowskej je tež druha strona, kiž ma runje napscheczne zmyšlenjo, a kotraž došpōkne na kaznje kšche-

ščanzsteje ljubosčje zabhwa; bjez tuteje ljubosčje njemóže nihtó pravje katholicni byč. Prënnej stronje radžu ponižnosč, drugej pať kšesčščanzfu ljubosč, wšchëm pať zjenosčzenjo a pšchesjednosč, zo bychu zhromaduje napšhečjo njewërje a bjezbóžnosčji wojowate. — Za žo hnaju Stalstu, wbohi kraj, kotryž swobody nima; pšhe-tož nije krjejny dawť, kiž so wot tutoho kraja k wo-ferškej službje žada, runje kaž rječazy njewolnistwa? — Za pšheñdu k Nëmcam a profchu Boha, zo by tónle kraj, kotryž je sebi njekatholicni duch za swój zamër wuzwolil, kruty wostať, wobstajny wostať, jednomyšlny wostať, kaž sym to dotal kaž mjez duchownstwom, tať tež mjez dželom luda wobdžiwat. Na wšchëch městach a we wšchëch krajach je nuzne, tomu poskuchac, kotryž porucza, ale tež z čzesčjimosčju rječec a wërnosč pra-jic. A hdyž so kžë wozjewjeja, je nuzne, sylnosč mëč, zo by so napsšhečjo rječalo a pšhech napsšhečjo rječalo tež pšhed woblicjom najzatraščnišheje pšhe-cžiwosčje. Modlmy dha so, zo by Bóh nëmstomu biskopstwu tež dale móc dawat, zo by prawa bože, cyrkwe a towarštwu zakitowalo. Modlmy so wo wo-broczenjo nablažnjnych, kotřiž so „stari“ mjenuja, dofelž stare bludy do cyrkwe zawjeduja, kotrej su tysac a tysac króc hizon pšhepokazane. — Modlmy so za ra-tiske kžëžorstwo, kotrej je nascheje modlitwy tať jara potrebne. Modlmy so tež za Belgiu, kotraž swjatomu stolej tať pšchuwisuje; tónle kraj ja wosebje žohnuju a pšheju, zo by we zmyšljenju zwostať, kotrej nëtko ma. Za žohnuju catholicow we Irlandže, Pólskej, Hollandže, haj po chkej Europje, ale tež tch we Americi a Orien-cje. Za Boha profchu, zo by tamne hróžbne roz-šččëpienjo we Konstantinoplu stóncik.“

8.

Druhu njeđzeli po jutrah, 14. hapryla, rječesche Pius k zhromadžnym wërnyhm: „Sym pastyr,“ praji Rchrystus; to reka: sym tón pastyr, kotryž swoje stadto njewopusčëji, byrnje wjelki pšchisške; za swoje jehnjata podam tež swoje žiwjenjo. — Wšchitcy katholicjo su jehnjata z knjezowoho stadta. Za we swojim hubjen-štwje scžëhuju Knjeza, kaž wjele ze swojimi štabymi mocami dozonjam. Žehnjata mojóho stadta drje su po cythm swëcje; ale tudy, hdyž scže wy, su strachi wulke. Toho dla sym pola was wostať a njejšym was we strachach wopusčëk, hdyž so wjelki pokazachu. — Za drje njewukhadžam a tohodla njejšym hizon dlëšci čas wjacy k Wam pšchischoť. Pšchicžina toho je, zo by mje pšhejara bolalo, dyrbat-li jenoho z mojich straž-

nikow na hašy wupsšestrijenoho, zamordowanoho ležecž widjecž, abo swëť byč, kať mëščnikow pšhesčëhaja, hanja a bija. Ale, hdyž njemóžu ja k wam pšchicž, pšchit hadžecje wy ke mni a ja so za was stajnje modlu. — Knjez je prajil, zo je wón pucž, wërnosč a žiwje-njo. Wón je nam pucž pokazat; scžëhujm jón, byrnje nas k martraškej smjerczi wjedť. — Wón je nas wërnosč wucžik; poskuchajmy ju; pšchetož jeno wona wjedže nas po knjezowym pucžu k žiwjenju. Wrocžëje dha so do swojich natrajnych wobhdlenjow, do swojich winicow a dopjelnjeje hato kšhesčzenjo swoju winwa-tošč a zmëjecje žohnowanjo wot Knjeza. Za žohnuju was, wasche swójby, wasche naležnosčje. Za žohnuju was za wasche žiwjenjo a za hodžinu wascheje smjercje.“

9.

Šchtwórtu njeđzeli po jutrah, 28. hapryla pra-jesche Pius IX. tym, kotřiž jomu swoje čzesčowanjo wopokazachu: „Woži stut to je, zo su wobhdlerjo tu-toho města we pšchitomnych žyhč časach tať pilnje a widžowuje z duchom nabožnosče napieljnjeni. Dobhčjo njewërimosče n.eje ničjo hačž slepjenjo. Njewërimi hčedža so a druhich žebacž. Wšchohomócný Bóh schli-tuje swoju cyrkew a tónle trón. Z toho za nas scžë-huje, zo su potajnosče, kotrej dyrbimy wëricž, byrnje wone moč najchoho rozoma daloko pšhesahate. Ženo to wëricž hčycž, šchtož šłabe čžłowjeske zrozemjenjo wo-pšchija, je pucž. kiž do zahubjenja wjedže. Kať móhli kšhesčzenjo tať pšhewožni byč a jeno to wëricž hčycž, šchtož jim jich rozom wujasnjuje. Woni njewopšhija, kať su rostliny a šchtomny uastake, kať ze symješta plódný šchtom zrosče, kať so meteorne kamjenje w po-wëťše tworja a tať wjele druhich čžëlesnych wëcow. A woni praja: to su potajnosče pšchirody. — — Žich smjertna hodžina so bliži a woni wumru bjez pomocy wërny, bjez modlitwy, bjez pšchihotowanja a pšhepoda-dža swoju duschu žłomu, kaž je so wóndanjo staťo. Woni njemumru we klinje cyrkwe, w kotrejž su swëtko swëta wohlabali, woni su so z njeje zdalili. Žane wjetšhe nježbožo njemóže byč, hačž tute: bjez pšchi-hotowanja, wëdomje a ze zacpëčjom wërny smjerczi na-pšhečjo hčicž. Žensšiče scženjo swj. Žana praji: „A hdyž wón pšchidže, wón swëť pšhepokaza wo hrëchu, wo spravnosčji a wo sudže.“ Šóžby dóstanje swoje. Nëtko su ludžo, kiž mënja, zo smëdža z rebellštwom hraščacž, runje kaž bëchu w njedawných dnjach ludžo, kiž mënjachu, zo móžej a z plómjenjemi Wësuwa hračž. Š wobžy! Ž plómjenjom so njehrajšta a z rebellštwom

też nic. Sdyż knjezerjo mjenja, zo moźeja rebellstwo po swojim spodobanju podushcź, dha so samych t swo-
 jej a swęta sctodze jebaja. Zeno wera, jeno swerne
 podaczo pod zasady kshesczanskeje wery, a to wot knje-
 zerjow samych, kiz su ludej z pschikadom, moze pofoj,
 porjad a wstoscz we krajach zdjerzecz. Za was a
 wschittich werynych na zemi hnadze werschnoho poru-
 czam, zo by won wam swój zakit podak a rebellstwo
 so wam njeprschibliziko. Wy pak wostancze wot wysch-
 noscze zbaleni, kiz žaneje wery nima a žaneje dowery
 njezaskuzi. Za wobnowjam swoje próstwy t Wersch-
 nomu, zo by mi móc dak, was pschitomnych, a cke
 kshesczanskiwo na zemi z njebieskim žohnowanjom pozo-
 hnowacz, zo byschcze wschitich wojowanjo ze zasuktyimi
 njeprscheczelemi cyrtwoje wobstali.“

10.

Na Boze Czelo ryczeske Plus t sobustawam to-
 warstwa, kotrej so za rozwuczenjo ksholskeje mlodziny
 stara: „Nasch Kniez Jezus Khrystus bu we poslednich
 dnjach swojoho zemstoho žiwjenja na wschelake waschnjo
 pschesczchany. Tez netko jomu njelshesczansch zmyšleni
 ludzo na hasach, haj tez w cyrtwach kichiwdu czinja.
 Toho dla dyrhjachu zjawne wobthady z Bozim Czētom
 so wuwostajicz. A wschēdnje paczerje spewamy, zo
 bychny po moźnosci zarunali wonjeczesczenja, kotrej so
 tomu stanu, sctoz my czesczujemy. Internacjonaln*),
 swobododuchaczjo**) a swobodomurnikojo hawtuja, a
 wonjeczesczujaja to, sctoz my czesczimy a khwality.
 Dokelz dha netko Knieza we zjawnych wobthadach cze-
 sczowacz njemozcze, czincze to we swojich domach, we
 swojich dżekalnjach. Polazujcze tym, kiz so takle na-
 pscheczjo Knjezej pschehrešcha, zo ze swojimi z tajkej
 lohkomyšlnoscju skutczenyimi bohahanjenjemi niczo na-
 pscheczjo wam a waschej wercje njezamoza. O zo by
 pola nich želnoscz pozdze njeprschischla. Wasch skut,
 kotryž spchujecze, je zaskuzbny a budze wam pschēd Bohom
 placzony, je-li jon ze zahorjenjom czinicze. Toho dla
 wam t tomu z wjesofoscju swoje pozochnowanjo dawam.“

11.

Wotpoštanyh z italskich wosadow wotmlowi swjaty
 wótc 20. junija: „Slejce! Wy tym, kotřiz praja, zo
 bamž Staliu njelubuje, ale zacpeje a je ju hizon 24 lēt
 zabyl, dopolazujecze, zo njewernoscž rycza. Woni praja,

*) t. j. zjawazł zdžskarjow ze wschich ludow.

**) to su ludzo, kiz su so wot Boha cyle wuwobodzili a
 wo Bohu niczo wjedzecz njechaja.

zo Staliu hizon 24 lēt pozochnowak nješlym. Za pak
 wam praju, zo šym ja hako wótc wschittich kshesczanow
 so pschecy za Staliu modlik, pschecy ju zochnowak, kaž
 ju tez dzensa z ckeje swojeje wutrobhy zochnuju. Zola
 njezochnuju tych wuczerjom w Stalii, kotřiz wutrobhy
 mlodziny kaja. Zohodla praju: Wy, kotřiz pschecy wo
 swobodze ryczicze, dajcze ksholskej mlodziny tez swobodu
 rozwuczenja. My chcemy bohobojazne kublanjo mecz.
 My widzimy w Bohu swojoho stworiczerja, zdjerzicze-
 rja a wobknjezerja. My spoznamamy joho hako wu-
 moznika a werynych, zo jeno pschēz njoho móc dostawamy,
 wulke a dobre wery dofoniecz. Haj, ja Staliu zochnuju;
 ale njezochnuju pschemocnikow, kotřiz so cyrtwinstoho
 kubla mocuja. Njezochnuju Bohahanjerjom a tych, kotřiz
 wery a cyrtkej Khrystusowu hanja. Za zochnuju Staliu
 a we nej biskopow, kotřiz su wosrjedž swojich stadkow
 kaž nehdy japoschtozojo, mjez sobu w poloju, wot wonka
 njeprscheczestwa ztych a njesprawnych. Za zochnuju Sta-
 liu a we nej werynych, kotřiz so we tutchy zrudnych
 czach swojim pastyrjam swerni a podbaczi wopolazujaja
 a kotrychž wera so w słowje a skutku blyschczi a we
 tym woziewuje, kał wschudžom biskopow pschijachu. Za
 zochnuju Staliu a šym ja pschecy zochnowak, ale nie tych,
 kotrychž naspomnich, kotrychž šym pschecy wuwzak a po
 swojej winwatosczi wuwzacž dyrhju tak dołho, hacž pucz
 skazjenja njewopuszczaja a so zash do rułow wótc nje-
 wrócza. Boze zochnowanjo was zjednoczuj, zo byschcze
 z krutosczu a khróbskoczju napscheczjo njeprscheczalam Khris-
 tusoweje wery wojowali, mjez sobu pak we kshesczan-
 skej smilnosci zjenoczeni byli a wostali. Njech joho
 zochnowanjo napady wohenja a wodom, natyknawe khoros-
 cze a wschōn drugi prut wot was wotwobroczi. Sta-
 liu, kotruž prjedy naspomnich, kotraž njeje we duchow-
 nym a czelnym nastupanju bjez bozocho zochnowanja,
 tule wuznamjenjenu Staliu naporuczujaja hnadze Wers-
 chnoho. Prajczje to swojim swójbam, swojim staršim,
 swojim dżeczom a wschēm tpm, kotřiz su was ke mni
 póstali: wschittim prajczje, zo bamž Staliu zochnuje a
 za nju prosy.“

12.

Tomastwo wojakow, kotřiz su pschēd lētami prawa
 romstoho stoła zakitali, pschindze 27. julija do bamžo-
 woho hrodu a kshescy z hortu swojoho knieza scze-
 howace słowa: „Wy mi zash swoje pscheczaja njesecze a
 wotkozujecze za maliczkoscz, kotruž možu we swojich
 netczischich wobstehenjach za was czinicz. Mojocho spo-
 dobanja, mojeje wótcowskeje luboscze moźecze pschecy

węści być. My drje niczo wosebite njewidźimy, sčtož by na bliženjo rańskich zerjow pokazowało. Tež nadźija tu njeje, zo budza nam za jednu abo dwaj mjesacy swęciz. Tola tróschujimy so ze slepymaj, kotrejž wot naschoho Knjeza a Bžóznika swětko woczow pschez džiw zasty dóstasčtaj. Jezus Chrystus jej widzese, ale niczo njeprajese. Wonej skuschesčtaj do dobrych wěrnych a scěžowasčtaj Knjeza a pschewodžesčtaj joho dny doľho na wšchěch joho pučach. Tule krutosč we wěrje, tule swěrnosč, kotraž bě Knjezej wot spoczatka znata, mytowasche wón halle po wěrnych čaju a zničzi čynu, kotraž slepeju wobdawasche. Runje taž zničzi wón čynu, kotraž nas wobdawa, hačrunje njejmny slepi, ale prawje derje widžimy: ja mēnju čynu, kotruž su mam či pschijnjesli, kotřž wjele wo swětle rycza. Wiodimy so k Knjezej we krutosči a swěrje, a Knjez, kotřž nasche najnuškwoniske začucza znaje, wustyšchi najchu modlitnu. Za ženje pschestal njejmny, za was wšchitkich so modlicž. Hščecze džensa hym wopor božeje mschě za Rom woprowal, za tón Rom, kotrež, taž mi něchtó cuzy tele dny prajese, so wjacy njezpóznaje čymy dla, kotruž we nim rozschěrjeja. Wóh wšchohomócnny was žohnuj.“

13.

Němstej čitarni w Romje wupraji bamž na swjatoho Jana scěžowace wažne słowa: „Najprjedy so wam džakuju za začucza pschiwisnosče, kotrež seje mi nětle wuprajili. Wone su pschezjedne z tymi, kotrež su mi ze wšchitkich stromow Němsteje wuprajene, a kotrež mi k pschecy wjetšchej thróbkosči a pozběhnjenju słuža. Sčtož nětko nastupa pschescěžhanjo, kotrež je we waschej wótczinje wudyrilo: stajejce jomu napscheczo modlitnu a wobstajnosč. Načožejce srědki pišma a zjawnoho słowa. Skutkujeje z ledžbnosčju a krutosčju. Wóh chce, zo dyrbi so krajna wyschnosč w cžesczi mječ a jej so posuchacž; ale wón tež chce, zo so wěrnosč praji a napscheczo bludej wojuje. — My mamy z pschescěžhanjom činicz, kotrež je dawno pschihotowane, nětko w Němcach wudyrilo. Ze to přeni minister mócnoho knježestwa, kotřž je po dobhęcach w polu na cžoko tutoho pschescěžhanja stupil. Za hym jomu wjezicz dał (a to nje-trjeba potajne wostacž, ale chyly swět njed je žhoni), zo dobhęcjo bjez poměrnosče žanoho wobstacza nima; zo dobhęcjo, kiž so do wojowanja napscheczo wěrnosč a cyrkwi puščezi, je najwjetšcha blaznosč. Tamne pschescěžhanjo bubže z wěstosčju bñhčez a traczo tamnych wustutkow wobschodžecž. Za hym jomu přědbžeržecž dał, kať su katholicjo hač do tohole wofamifnjenja

swojomu knježestwu podaczi. Pschecy a pschecy zasty su bistopajo, mēchnikojo a nahladni laikojo (swětni ludjo) pichede mnu wuprajili, kať sebi pscheczelnosč knježestwa a swobodnosč, kotruž mējesche cyrkej, wazicz wjedza. Runje tať je tež knježestwo same swoju spočojnosč ze zadžerženjom katholicow wjacy krócz wuprajiko. Pschewoblicžom tutyh zastojnikich wuprajenjow — kať móže so zapšhijecž, zo móhli so katholicjo na dobo do ludži pschemenicž, kotřž poskuschnosč zapomjeduja, kotřž strasčne mucženja činija, za zničženjo kraja mysla? Tele praschensa hym ministrej-pscheshhdže stajicz dať. Na wotmłowjenjo hščecze pschecy čatakam, snadž toho dla, dofelž na wěrnosč njeje žane wotmłowjenjo móžno. — Sewal pať pozběhujimy swojej wóci k Bohu; stójimy kručze w doměrje; džeržimy so w pschezjednosči hromadze. Sčto wě, hač so bóržy kamusch k wysokosče njemotwali, kotřž nohu bžzmana (Kolof) rozrazh. — Ale, hdyž tež by Wóh dopuschčicz chčť, zo hščecze dalsche pschescěžhanja pschiindu: cyrkej so njeboji. Ž napschecza! We pschescěžhanjach so wona rjedzi, posylnja, z nowej krasnosčju wobdawa. Wjeze wšchoho dwěla je tež w cyrkwi tam a sem wurjedženja trjeba; a to so najlepje dolonja we pschescěžhanjach, kotrež wot slynnych političkich mócnosčow wukhadžejja. Tu so pjanta wot pscheńch džěli a wšcha počojcznatosč ždali. Doměrnje woczakujimy, sčto je Wóh wobzamknł. Wopozakujimy knježestwu cžescž a podatocž tať doľho, hačž nam niczo napscheczo božim acyrkwinskim kaznjam njeporucza. — Za žohnuju nětko waschu wótczinu; žohnuju was a wasche swóibny, waschich pscheczelow a wšchitkich dobryh katholicow Němsteje. Njed was Wóh ze swojim zakitom wobwarnuje, zo byščecze poshljenedi byli k dopjelnenju wšchoho toho, sčtož hym wam pschikazal.“

14.

Na lětnym dnju napadnjenja Roma pschez Wiktorome cžródy, 20. septembra, ryczesche bamž k swojim swěrnyh: „Radhy wudžělu swoje požohnowanjo dobrym, kotřž su tudy pschitomni, a nadžijam so, zo Knjez tute požohnowanjo tež na tuch wupšchestrje, kotřž njejsu pschitomni, ale kotřž maja z wami tesame zmyšljenjo a tesame skutki z wami činija. Spominajimy na to, zo smy we swěcze žimi, kotřž je počny tychnosčow a pscheczimnosčow. Sčto móžemy započecž, zo jim wucžeknjemy? Tele dny je duchownstwo we čitanjach brewiara žiwjenjo Tobiasowe čitalo, luboznu stawiznu, w kotrež nahladne počinki nanowe a synowe widžimy, taž tež mytowanja, kotrež je jimaj Wóh za jeju dobre

stutli wudžělík. To dha su krótle stowcžka, kotrež wo thui l' wam ryczu. We thychnoszczach swojoho luda wopytowasche Tobias wobstajnje swójby, zo by jich czerpienja wolóžował, bojaznych wolhróblík, a tych napominał, kotřiž bėchu wobłedžbowanjo božoho zakonja z woczow puščęjili. Tež my suny w času thychnoszczow a pschecziwnoszczow žlwi a wy sęe laž wěnc wuzwolenych różicžlow, kotrež je Bóh sem póskal, zo byščęže skłowa joho naměstnika slyščeli, kotryž wam praji: „Hdyž so domoj wróćicže, cžlicže wscho, sčtož je wam móžno, zo by ničto z waschich pschuwuznych, pschecželow a znatych wosrjedž tał wjele a tał wullich pohórsčlow, njeporjadnoszczow a wabjenjow l' złomu na swoju kšęsežansku hódnoscz a na dopjelnjenjo swojich winowatoszczow njezabył. Manoj a maczerje njech wschitko na to nałoža, sčtož je w jich mocach, zo by hrěch wož jich domow zdaleny wostal. A tosame njech napscheczo swojim pschuwuznym, pschecželam a znatym cžinja, zo by pokazjenjo pocžinkow a hrěch zastup do jim domow nje-namafal. Dale wam ničo njepraju. Tole je maka pomnjeńta, kotruž wam sobu dam. A zo bychu moje skłowa žadany wuslėd měke, wudžėlu wam hiščęze junu pozohnowanjo a lažam wam, zo byščęze je tež swojim pschepodali.“

Lěpje „mam“, hač „bhdž=li mē“.

Hólčjec ze wsy pschidže do města a džěsche z wulkej pomazku po hasy. Tu so dohlada na wołno, hdyč bėchu dobre colorowe wěchy wulkadžene. Pschistupi bliže a hladasche na nje a myslěsche, zo tele wěchy wěšče lěpje stóžja, dylłi butroma pomazka. Wóle hladasche a bóle rosčęsche žadošč za dobrnymi wěcamy, a prajesche: „hdyž bhdž tola tele skótle wěchy mē.“ Pschi tym džeržesche swoju pomazku zadny so. Na dobo pschiběža psy a wuhrabny jomu pomazku a cžęny. Hólč bęžesche za psom, ale njemóžesche joho doščahnyč. A mēščęžanske džęči so jomu jara smějachu. Tał dže so ludžom, kiž njejsu ze swojim społojom. P. T.

Młoto bęži.

Zwudowjeny krawc sebi młoto wotwarjesche. Hdyž dhrbjesche na khwilu woteńč, rjekny swojomu hólcej, zo by so l' durčkam snył a hladał, zo młoto nje-wubėhnye. Pacholł so l' durčkam snyh a hladasche do khachli. Młoto pocza pučerje waleč a bęžęč. Hólč hrabny sččęptu a prasny z mocu do hornyca a zawoła: „Brr! dčesč zasny nuts!“ Ale hornyc so rozwali a młoto wuběža.

Šhostany wonjecžesčęř swjatoho kšhiza.

Mjedaloko cžęšeje wsy * * stejesche na hórchy stary kšhiz, cžerwjeny wobarbjeny. Ludžo jón cžasto wopytowachu a z różemi puščachu. Zele wschitkim derje zmyšlenym lube znanijo kšhizowanoho zbóžnika njeběsche junu rano po wichorojtej desčęčowej nočy wjacy wi-džęč. Ludžo mēnjachu, zo snadž je wěšil stary wo-pomnil powalik. Ale tał so stróžichu, hdyž na hórku dóndžechu a so dohladachu, zo je kłótna ruka drjemo kšhiza z piku pscherezata a kšhrystusowomu znamjenju nožy wotrazyla; tež jene ramjo bęsche nakamane, ale nic dołamane. Z toho so dasche sudžicž, žr je něščto kłótnika wotehnało. Někotři mužoj njesčechu kšhiz dele do wsy a farač dasche jón na chřwinu murju postajicž hało poroč za njeznatoho kłótnika. Kłótnik njeho-džesche so wuslėdžicž. — Krótki čas po tutym podawku dhrbjachu pjęčo młodženkojo z tuteje wsy do wojakow a cžęhnjechu z kšęžorowym wěškom napscheczo Prusam. Pola kralowej hróbea pschetjeli kanonska kula jenomu z tutch młodžencow wobej nožy. We wullich bolosčach žalosčich žadasche sebi ranjeny duchownoho a wotpjeto-wasche pschecy: „o ja sym sebi to zaslužil. Wožo, smil so nade mnu.“ Duchownomu wón wozjewi, zo wón je we wótcowskej wjesch we desčęčowej nočy božu mar-tru podržal a kšhrystusowomu znamjenju nožy wotrazyl, a zo nětko je joho bože kšhostanjo doščahnyło. Pro-schesche duchownoho, zo chcył to wschitko do joho wjeski wozjewicž dacž a joho starschęj prosyč, zo chcył tam nomu božu martru stajicž dacž. Duchowny jomu to slubi a tónsamy wječor hiščęze wojał wumrje. Wo-sfada pał za wólutnoho hrěschnika psched nowej božej martru ržari spēwasche.

Mudra mēščęžanka.

Mēščęžanska knjeni džěsche ze swojej wjesnej znatej po polach a pschidžesčtaj l' zahonej lenu. Burowka rjekny: „To je praje rjany len.“ A džěsčtaj kusk dale a pschidžesčtaj l' rjanomu wołowniščęžu. A mudra mēščęžanka rjekny: „Ale tele zřěbje su skoro hiščęze rjensche.“

Burjo maja to tunjo.

Mēščęžanka džěsche nimo sččerniščęža a rjekny swojej towarščichy: „Plej, buram rostu sčtrnychwancžki na polu; my w mēščęze dhrbimy je kupowacž.“

Pohľad

na vážnišče podavli zaŕbdeného lěta.

(Wot novembra 1871 hač do oktobra 1872.)

I. Zaŕbdeno lěto je wulcy wažne we stawiznach cyrkwoje a kraje. Mocy hele spytowachu z nowymi mocami Žezusowu cyrkej pomalicy. Wojoy waca cyrkej stejeseha a steji wosrjedz njepšhecželow. Tamne mocy, kotrejž prjedy mjenje abó bóle stradžu napscheczo njej džětaču, nastupowachu zjawnje napscheczo njej. Někotryžtuli, kotryž so na tajenište wafchnjo t jeje pšhecželam dzerjesche, je so swojoho tajeništwu wotrijetl a wuzna zjawnje swoju prawu barbu. Tak njepšhecželajo pšchiběradu a bėdženjo a wojowanjo roscjesche: ale hela njeje t prawomu wjeselu pšchiticy a swoje wotpohlady dokonjecz móhta. Wóh je za swojey cyrkwoje byt a wojowace wójsko posplynat a nowych wojowarjow wubudžowat a wšchitkich trucejšico zhyromadžowat wołoko wyschšchoho wjedziczerja, kotrohož je sebi na zemi stajit.

Pius IX. je so tež tute lěto, kaž wšchitke druhe, wopokazat hato njebojazny, rozhladny a njepšchewinity wjedziczer kšchescjanstwa. Wěrnó je, njepšhecželjo su jomu wšchitko wzali, kraj a hłowne město. Zeniczi hřód, Watican su jomu wostajili, a w tutym je woni jaty. Guze wójsko knjezi we Romje, kotrejž je sebi na pšcheradne a njecjesne wafchnjo wudobny. Na czo su woni pšchisšli? Czřodny njelniczomnitow, kiž su za nimi do wěcznoho města zacžahnyli a pod wołnami bamžowoho hřodu wokaja: „Smjercz bamžej!“ wupraja wotpohlady tch, kiž nětko w Romje knježa. Tele wotpohlady je wottryt tamny wojał, kotryž 4. decembra na strazi pšchěd Waticanom stejo, so z tšělbu měrjesche na bamžowoho zastojnika, kotryž běsche t wołnej pšchisšupif. Na czo su woni pšchisšli? zakitacz tch, kotřiž bamžowych skužownikow, swěrných mėsčezjanow a duchowných na hafach napaduja, hanja, wusměščeja a pšchescžehaja. — Na czo su woni pšchisšli? Zebrać cyrkwoje a wonjeczesczicz swjate města, kiž su t božim skužbam zapuščicž klóšatry, w kotrychž je so wodnjo a w nocy Bohu skužiko; rozpšchědawacz kšheluchi a swjeczata a druhe wěcy, kotrejž buchu na padušnu poručnosť wurubjene. Na czo su woni pšchisšli? z bjezbožnosťju, njedušchnoscju, njelniczomnosťju a njepšchwarnoscju napjelnicz hajy a wobdyljenja, kotrejž prjedy telko wopokazmow kšchescjanškoho žiwjenja pokazowachu.

Romiki lud zdychuje pod žadkawej czežu njehańbicziwých cuzownikow a dyrbi swoju žačoscj, swoju sčřzřbu podnurjecz we wutrobje: pšchetcz, swobodne křowo napscheczo bjezbožnosťjam, njepšchwarnoscjam a potkócžowanjam pšchijnese wěstu smjercz. A ze swojim swěrným ludom žaruje Pius a joho wutroba cžuje cžim wjestschu boloscj, dokelž njemóže pomhacz tch, kiž su pemocy tak potrebni. Zoho wutroba so rubzi a žaruje, dokelž so Bohu tak njemuprajne kšchidny cžinja a hřěchi na hřěchi so kšopja.

Pius je jaty a joho njepšhecželjo žadaja, zo by wón „haj“ a „amen“ prajit t wšchitkim njepšchwarnoscjam, kotrejž su dokonjeli, a za to lu: ja jomu na kšžde lěto 3,225,000 lirow (t. j. wołoko 860,000 tl.) mždy. Ale

wón njemóže wotstupicz a pšchěbacz, šchtož je po božim wjebženju hižon we starych cžasach cyrkwi darjene a šchtož dyrbi cyrkwinške wobšebženstwo tež we dalšchich cžasach wostacz. Wón njemóže mždu bracz z rukow, kotrejž su so na bobuswjeczenym tuble pšchěpšchinnjete. Wón njemóže so tohole pjenjeja dołknyč, kotryž je z kranjených cyrkwinškich kšubkow wumilowaný. Pius je jaty, ale wón so njeda mecowacz a zhibowacz, ale joho nadžija steji na Knježu, kotryž je njebjesa a zemju stworit, a kotryž je we starym cžasu profetu Eliasa na spozřiwne wafchnjo z kšlěbom zastarak. Tón samy Knjez je po cykym kšchescjanštim swěcže dobrocžiwne wutroby wubudžowat, kotrejž ze swojeje bohatošcže sobudžělichu abo we swojej kšhubobje wuzbytkowachu jakmožnu za toho, kotryž pase kšchřistuwowe stabto.

Pius IX. je sebi samomu wotczahowat, zo móht po dobrocžiwosczi swojeje wutroby zwjeselicz a wofšchewicž tch, kotrychž horjo cžisčeci, a kotřiž z pčacžitym wócžkom na njoho pohladuja a w lěpšchich cžasach nadobnu pomoc dōstawachu. Tak zhoni swjaty wótc, zo wulki džěl kšubdych a potrebných lěta jutry žanu podpjeru dostak njeje, kotruž bėchu prjedy pšchecy dōstawali. Pius pšchipokaza hnydom někotrym towarštwam, kotrejž nuzu bližšchoho wołójeja, znamjenity pjenjez. Sdyž jedyn z duchowných bamžej naspomni, zo su pjenjež storo wšchě, wotmołwi jomu Pius pšcheczelnje: „D małomyslny! Nježiwí njebjeski wótc pčacžki pod njebjom? A budze wón swojomu naměštniczi sřědki t pemocy a podpjerje potrebných zapowdžicž? Njewěriš dha, zo Wěřšchny wutroby wěriwých runje toho dla t pšchipostanju darow pohnuwa, dolež wě, zo so pšchěz nje hřódni nasycjeja a potrební podpjeraja? Za so jamoho ja wjele njetrijebam. Zbofa wopokazmow swěrneje luboscže, kotrejž wot katholicow dōstawam, je tele dawanjo podpjerj moje jeuniczke wjeselo, kotrejž mi t tomu pomha, zo swoju wofštu starobu njecžuju a telko staroscžow a hōrtoscžow znejšu.“

Haj, tele wopokazma swěrneje luboscže katholicow napscheczo swojomu najwyschšchomu pastyrrej su so tež we zaŕbdenym lěcže z kšždym tydženjom wobnowjate. Tale luboscž wozjewjesche so we wopytach a zbožopschecžach, kotrejž Pius nic jeno wot wobhdlerjow města Rom a cyrkwinškoho kraja, ale tež ze wšchěch krajinom Italskeje, haj, ze wšchěch krajow swěta dōstawasche. Tale luboscž wozjewjesche so wosebje na rjane wafchnjo na swjedzenjach swjatoho wóta: na 50lětnym dnju joho zastupa do kšecžoho rjaba swj. Franciska, n. pšch. joho mjeniwach (27. dec.), na joho 80. narodnym dnju (13. meje): wšdē tute dny so pšchěz bohaty wopyt cyrkwojow wuznamjenjach. Wopofazmow swěrneje luboscže bē pšchastnowo Turinškich džětaczerjow, kotrejž 18. měrca swjatomu wóteci krasny kšheluch pšchepoda, wobstarany z darow džětaczerjow. Tutón kšheluch dyrbjesche bycz narunanjo za kšheluch, kotryž ma piemontške knježerstwo kšžde lěto swjatomu wóteci pšchacz. Dolež tamne knještwo wolu a swědomjo nima, swoju winwatoscž dopjelnicz, chychche džětaczeršti lud polazacz, zo raby a z luboscže swojomu najlěpšchomu pšcheczelej wopory podawa.

Plus IX. je jaty, ale joho duchowna móc njeje zła-
mana a ctył swět postucha na joho skowa a njespšecze-
lojo so zlobja, zo dyrbja njetajenu wěrnoscj skyschecz z
horta toho, kotryž je najwyschšy muczer a sudnik na zemi.
A Bóh je Plusiej žiwjenjo pobléjšdik a strowocj zberzał
a wohańbit rycze a wocakowanja joho njespšeczelow.
Bóh zberž a posylnej a podpjeraj nam naschoho lubo-
wanoho pastyrja cekteje cyrkwie Plusa IX. tež we tutyh
nowym léczje a daj jomu wohladacj dobyczjo cyrkwie, ko-
traž we wschitkich krajach wojuje za kralestwo bože, za
božu cześć, za zbožu a zbójnoscj cztowjetow.

II. Sčto posticja nam pohlad do druhich krajow?
Stupmy najprjedy do Schwajcarskeje, kotryž kraj so tak
rady swobodny mjenuje. Tam su 3. februara we Genjje
wulaz napscheczjo kłóschtyrskim towarstwam wulahnpli, pschecz
kotryž jich wobstacjo jeno na jenej włóscy wisa. A kajke
strasčne towarstwa dha to su, pscheczijwo kotrymž ze za-
konjom wustupuja? Sčto dha sobustawy sčtobne a wo-
pacjne cjinja? Su to „bratřa šchesczanskeje wuczby“,
kotiž we Genjje na 600 hólczatow cyle darmo wucza.
Su to „mikotcziwe kotry“, kotrež na 800 kłudym hól-
czatam nuzne rozwuczenjo dawaja, na 100 šyrotow žiwja,
na 40 kłoruch we swojim demje wothladaja a hewal kłe-
rych we domach hladaja. Su to dale „mate šotry klu-
dych“, kotrež na 90 starich, wopuščczenych, bėdnych muž-
skich doživjeja. Njejo wěro, to su strasčni ludžo, na-
pscheczjo kotrymž ma so ze zakonjom zakročowacj. Kłube
džėczi, šyroty, kłori a wobzy starcojo njech hladaja, hđže
wostanu, jeno zo je swobodnomurniřtvo cyrkwinřkim towar-
stwam ruch wjazajaja: a tola bybli we tutyh kantonje na
27000 katholicow.

Wjětřchu šlawu chce sebi tesame knježerřtvo na bi-
řkopu Wermillod we Genjje dobycz, a je jomu wsche bi-
řkopřte a farřte štutkowanjo zakazašo, farřku cyrkej we
Genjje zamnyřto a jomu, kaž tež joho cyřkownu duchowniřtvo
(15 mėřdnikow) dotalnu, dořcj mašu mždu zapowidžiko.
Krasne pteby rosju na sčtomje swobodny naschoho cřasa.

We Francowskej pokazuja so započatki polėřpřenja
a nowoho šchesczanskocho žiwjenja. Wořatam su nětko
dowolili, nježelu swjećicj a swojomu Bohu škuzicj; we
prjedawřkim wójřtu njechachu wjele wo Bohu wjedžecz a
tohodla je so tež Bóh wot nich wotwobrocžik. Lud wot-
cuczujje ze grubnoho španja litwořcjo a džerzi we wullich
cžřobach pobožne wobkřady a njeba so pschecz šcheczowlanjo
„czerwjenyh swobodnikow“ mylicj a wotžeržowaej. A
knježerřtvo je řchulřte rozmucžowanjo tež cyrkwinřkim to-
warstwam dowoliko, dofelj je řpóźnašo, zo te towarřtwa
derje wucza a do młobnych wutrobow z najwjetřkej wė-
řtosćju te wėch zaschcžėřjeja, kotrež su cžkowjelej z cřas-
nomu a wėcznomu zbožu řpomozne. Se-li zo francowřti
lud a knjeřitwo swoje dotalne wopacjnosćje řpóźnaje a z
wobřtajnej wolu porjedja: zmėje wulki dobyřk ze swojoho
cřasnoho nježboža.

A we Italijej? Tam hiřcže pschecy za tym slė-
dja, kał młhli najlėřje dwėmaj knježomaj na dobo řkuzicj.
A prėnje řkowo maja tam řidža, řonsamy řplah, kotryž

nėhdy wokasche: „řchizuj joho.“ Tola tež katholicřte ži-
wjenjo pocřina wotcuczecj a lubi lėřřcže cřasny.

Wulke hibanjjo duchow bėřcže a je we Němřkim kraju.
We poseřbenju němřřkoho reichsratha wot 25. novembra
(1871) bu wot Luža namjetowanų zakon napscheczjo přė-
dowanjam ze 179 křofami pschijaty a we wschelatich krajach
su pospyřali, hacj je tuton zakoncřk (§ 130a) napschec-
ejo předarjam dobry. Pschi wuradžowanju tutoho zakoncřka
bu prajene, zo dyrbi to bycz přenja murja napscheczjo ka-
tholřkej cyrkwi a zo bōřzy hiřcže druhe natwarja. A
dyrbimų prajicj, zo su swobodnomurnikojo lėřřa jara pilnje
na swojej twjerdžiznje napscheczjo cyrkwi murjowali. Ale
hacj z tutej twjerdžizny twjerdžizny řkoncizuje tež tak nje-
budže, kaž z tamnej babilonřkej wėžu (řormom)?

Tola wobhladajmy sebi hrobřiřcže a wschelatku bron
bliže, na kotruz so tak jara řpšchcžejja: Tu widju naj-
prjedų zakon napscheczjo řesuitam. Reichstag započja
15. meje tuton zakon wuradžowacj. Sobustawų řjedžizny
(centrum) hōjadu we krasnych rycach prawa cyrkwie, a
dopokazowachu hacj na najjařniřcjo, zo su řřōřžby napschec-
cjo řesuitam wumyšlene kžė; pokazowachu na jich wulke
zastužby, kotrež najhōřřchi njespšecžel přecj njemōže, a ko-
trež su wot kžėžora pschecz wubželenjo řjabow zjawnje pschi-
pžnate. Woni řadachu řudniřte pschepytanjo tamnych řřōřž-
bow, ale sčto so njenamata, kiž by pschec řudniřtвом
na řesuitow řkuzicj a swoje řřōřžby dopokazajč chcyř.
Cřim bōle pař bu we cřasopřřach na nich swarjene a kžane
a lud mčzeny a řchcžuwany; na křos katholicow pař nje-
postuchachu. A tak bu 17. junija ze 183 křofami (na-
pscheczjo 101) zakon pschijaty, kotryž řesuitow a druhe
na nich podobne řjady a towarřtwa z němřřkoho kraja wu-
pokaza. A 4. julija bu tuton zakon wot kžėžora podpř-
řany. Nėtko walichu so niřřcže wyschnoscje na řesuitow,
zakazachu jim wschitke řtutkowanjo, tež džerže jo řožeje mřche
a porucžichu jim, we křotkim postajenym cřasu němřřki kraj
wopušcžicj. A nětko kamaja sebi křowu z tym, wo ko-
trųch kłóschtyřřkich řjadach abo towarřtwach bychu prajili,
zo su na řesuitow podobne.

Šnydom po řesuitach dže hōitwa „řchulřte šotry“,
t. j. na wschelake cyrkwinřte towarřtwa, kotrež roz wuczenjo
džėczi wobřtaraja. Zo bychu hūbenje wucžite, sebi dotal
niřto njeje prajicj wėřik, ale wschubžom su z nimi jara
řpotořeni. Tež su řchule pod jich nawjedowanjom wjele
tuřřche, byřli tam hđžej řnėřni ludžo wucza. — Na dobo
zakaza so jim řjedž lėta wschitke řchulřte wuczenjo, haj nė-
kotry pařha je tak daloko řchot, tutyh knježnam rozmucžo-
wanjo we žōřřřich džėřach (w řchicju, řřatanju atd.) za-
kazacz, řchtož je tola hewal najhūbenřřkej řchwalczi do-
wolene. Hewal pschecy na to wokaja, zo bychu džėczi
prawje wjele nawuřřte. Ale nam so zda, zo su cyte
wuradžowanja wo řchulřřich naležnořřach helřka řelřija, kiž
ma njelřchesczanske wuczenjo wozjewacj: pschetož tamni
wokatlojo wostaja radřcho džėczi bjez wucžby, hacj zo bychu
je wot kłóschtyřřich knježnow wucžicj dali. Wřřcē nowiny
wo tym piřajaja, zo je w Prusřim kraju pschecz řřřac wu-
cžerřřich mėřřtow njewobřadženyh. Kał budže to hagle po

zahnaczu „schulskich sotrow.“ Ale su ludžo, kotrymž so zotot spodobu.

Wo nětim so praji, zo za cytej ruku hraba, hdyž je malučk dōstat. Tak je pruski kultusminister 4. julija wułaž rozestak, we kotrymž so mtožencam na wyšichich schulach kručje zakazuje, sobustaw kotrohožfuli cyrkwińskoho towarstwa, zjenocženstwa abo bratřstwa hycž. Dotal hiščeje ničto pntnyč njeje, zo bychu tajte bratřstwa wuknujenju škodžike, ale to je so skoro pschecy pokazato, zo tajcy schulerjo, kiž bēchu sobustawny nabožnych ztowarščenjow, swoje pruhowanja jara derje webstachu. Tola niczo wo to! Hdyž ma nowe pōhanstwo ze schulow wukhadžecž, dyrbja so nabožne bratřstwa zakazacž.

Hiščeje jena wēc so tutomu pōhanstwu na puczu wala: to je wobkedžbowanujo a nawjedowanjo schulow pschecy duchownu wyschnoscž. Zo dyrbi so wotstronicž. Katholiski lud drje zjawnje swōj hčōs napscheczo tajkomu počzinanju pozbēhny a něotre tysacy prōstwow z wjacy dylži 300 tyjacami podpismow pombachu katoliskim rycznikam wažnu naležnosč zakitač. Ale pobarmo. Swētna wyschnoscž dosta dohled na schulach. Nakhwilnje wostajichu duchownym wobkedžbowanju schule; ale kaž z wjele strowow zbornim, hjeru jow jenomu po druhih a stajaja cžasto dofcž cyle nijewuczenych wobkedžbowarjow.

Zo pak by kōždy swōj džel dōstat, sahaja tež na biskopa cyrkwie. Tak wotfabžichu wojewiškoho prchsta, biskopa Ramžanowškoho toho dla, dokelž wōn njedasche cyrkej wot wotpadnikow wonjeczescžicž tač. Pschecž to je porjadne wobstaranjo duchownych naležnoscjow katoliskich wojakow hčetrje zaschmatane. Zo je džat za swēru a pschelatu trzej. — Ermelandstomu biskopej kremenjeje su po blēšich hroženjach dawno hižom pschisihane dothody zastajili a chcedža spytacž; hačž mōžaja katoliskoho biskopa pschecž hčudobu wot dopjelnjenja pastyriskich winowatosčew wotdžeržowacž. Sčotž je k tomu razik, njeznaje katoliskich biskopow, njeznaje tež stawizny, kotrež we wschēch časach tu wucžbu prēduja: katolisku cyrkej mōžecze potčōcžowacž, ale zničicž a pschewinyč ju njemōžecze a njebudžecze; pschetož jej je date slubjenje a dopjelnjuje so pschecy z nowa: „mocy hele njebudžaja ju pschewocowacž.“

Z cyrkej wutrobu pak wobžarujemy, zo w naschich njemērnich, njespokojnych cžasach na swēdomnjo sahaja a nježbožo hotuja krajom, kotrychž pōbdanojo smy tež my. Mōblmy so, zo by nutskowny mēr a pokoj so zasy wrōcizit do naschich krajow. Katholiski lud steji kručišcho hromadže, dylži hdy prjedy: to wobswēdcuju stamne zhromadžizny a towarstwa katolikow, kotrež so po wschēch krajach rozschērjeja. Wjesoty pohlad do pschichoda je tež wubudžito zjawnje skowo biskopow, kotřiž bēchu srjedž septembra we Šulžže zhromadženi. Pschecy chytym swētom su swēdcenje wotpokozili za božu cžescž a prawa cyrkwie a su wotkryli pucze tych, kotřiž chcedža kralestwo bože zahubič. Wožo, pohylnej tež dale swojich swjeczenych biskopow.

III. We naschim sakskim wōtčnym kraju smy z chka mēr wobkhowali; pschetož schčipanja a schčuwanja nē-

kotrych cžafopisow dopokazewachu tola jeno njerozom a zafaktočž tajlich, kotřiž su njeschecželjo hšescžanswa. Hantjace rycže někotrych sejmskich zapōstancow w nastupanju katoliskich schulow bēchu drje bole wopokazma stareje njeznajliwoscže, dylži wuprajanja wērnoho pschewēdczenja. Wly mamy k swojej swētnaj wyschnoscži domēru, zo so pschecž tajlich njeznajliwocow wot pucža sprawnoscže a jenašje mēry wotwobrocizč njeda.

Hnodny knjez biskop wubžēlesche 28. meje, 23., 30. junija, wot 7.—28. julija we wosabach herbškich krajow 797 wosobam swjate firmowanjo.

Pipka cyrkej swjeczesche 22. septembra 25-lētny jubilej swojoho wobstacža a knjez kaplan Anton Drešner we Dreždžanach 4. junija swōj 25lētny mēšniški jubilej.

W naschēj Łužicy bēšče tele lēto bohate na wopomnjenja hōdnych podawčak. Kandidataj duchownstwa k. Pētr Lipicz a k. Jakub Šchotka dōstaschaj 4. novembra (1871) mēšniški swjeciznu, woprowaschaj 5. nov. prēni krōčž swjaty wopor božej mšče a dōstaschaj kaplanski skužbu prēni we Kulowje, druhi we Šhrōšcžicach. — Knjez F. Herrmann ku 16. novembra (1871) hato farat we Wotrowje wobkručeny.

Wysokobostojny knjez biskop wubžēlesche 8.—16. junija we serbskich wosabach 1016 wosobam swjate firmowanjo.

Pschecž guardiana rumburgškich kapucinow buch 20., 21. a 22. novembra staciony kšijowoho pucža we Kadoworju, Wotrowje a Šchpitalu swjeczene.

W Lubiju bu rozwuczenjo kat. schulskich ržeczi we kšescžanskej wucžbje postajene. Naležnosč noweje cyrkwie we Čzornecach abo Waczonju porjadnje potracžuje: 25. hapryla bu prēni zakladny kamjeń pschewjenzny a wot 1. nov. 1871 hačž do 31. oktobra 1872 na pienježnych darach 537 tol., 22 nšl. a 5 np. nawdate. Nadžijamy so, zo so kšescžanska lufoscž tež we tutym lēcže na pschowanju tak dobroho skutka bohacze wobžēli.

W Kulowje mēšeche bratřstwo smj. rōzarija 13. oktobra swōj 200lētnaj jubilej, wotrowiška cyrkej swjeczesche 20. oktobra 100lētny džen swojoho poswjeczenja a 27. oktobra džeržesche wyšokobostojny farat a kanonikus k. Jakub Barth we Šhrōšcžicach swōj 50lētny mēšniški jubilej a 30 septembra wopominasche wuczet k. Jakub Petasch swoje 25lētno stutkowanjo we Šhrōšcžicach.

Wysokobostojny can. cap. senior k. Jōzef Hoffmann w Budyšchinje dosta wot Joho majestoscže trala Jana komthursti kšijž zastužnōho rjaba a k. farat a can. F. Barth we Šhrōšcžicach rycžersti kšijž albrechtškoho rjaba. Wuczerjeje k. J. Bergmann we Brunawje a k. T. Pōžel we Seitendorffe bušchaj je žkotej medaillu wuznamjenaj.

Emjercž žabadsche sebi wopory wot naschich krajanow. We Hubertusburgu wumrje 17. meje k. farat Korla Farsch, we Lužu we Čzechach 16. augusta k. farat Franc Nibel. — We Kulowje wumrje 30. januara wuczet k. Jan Maurek, w Budyšchinje 22. mērcza wuczet k. Franc Lemmer a 28. septembra we Bžderi wuczet k. Jan Žur, kotryž bē pilny rozchērjet towaršwa swjateju Cyrilla a Methoda a tež sobudžeczet katoliskeje protyki „Krajan“.